

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนากระบวนการดูแลรักษา และป้องกันปัญหาสุขภาพ
และความปลอดภัยของคนงาน กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง
ที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน

โดย รัชนี นิลจันทร์ และคณะ

30 พฤศจิกายน พ.ศ.2548

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป" กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ "คน" ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งขึ้นในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ "กระบวนการ" มากกว่า "ผลลัพธ์" เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย "เวที" (การประชุม เสวนา พุทธศดกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ "ปัญญา" ในกระบวนการวิจัย

"กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ "คำถาม" หรือ "ความสงสัย" บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น "คำถาม" ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัย อยู่ตรงไหน มีการหา "ข้อมูล" ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ "วางแผน" การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ "บันทึก" มีการ "ทบทวน" ความก้าวหน้า "วิเคราะห์" ความสำเร็จ และอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ "ถอด" กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ "สรุปบทเรียน" ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย "ผู้ที่สงสัย" ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับปรุงแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่า ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยมีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

การมีส่วนร่วมของการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ต้องขอขอบพระคุณนักวิจัยทุกคน ไม่ว่าจะเป็น ออย พี่บัวแก้ว น้ำคำ จัม กุ้ง อ้อย แดง จัม จอย ยา จิก และคนงานที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้ง เข้าร่วมกิจกรรมที่โครงการวิจัยจัดขึ้น

กราบขอบพระคุณ คงยังจบไม่ได้ถ้าหากไม่ได้รับการสนับสนุนจากที่ปรึกษา คือ อาจารย์วรัญญู เจริญเลิศ พ่อหลวงวิรัช ดวงสะเก็ด พ่อหลวงบุญ คำงให้คำแนะนำและชี้ทางสว่าง ให้กับทีมวิจัยเป็นอย่างมาก การทำงานครั้งนี้ต้องขอขอบพระคุณ ทีมพี่เลี้ยงทุกคนไม่ว่าจะเป็น อาจารย์อวรณ์ ไผ่ เอียง และอีกหลายคนที่เกี่ยวข้องกับงานชิ้นนี้ และขอขอบพระคุณพี่ส่วย (FOCUS) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในช่วงแรกๆและ สกว.ภาค สสส.

การดำเนินงานที่ผ่านมาแม้จะมีบ่นบ้าง ท้อบ้าง เหนื่อยบ้างตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานที่ผ่านมา แต่เราก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคมาได้จนจบโครงการวิจัยฯ แต่ทางทีมงานก็ไม่จบเพียงแค่โครงการวิจัยเท่านั้น แต่ทางทีมงานของเราก็ดำเนินงานต่อไป จนกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนงานและคนที่ไร้สิทธิจะได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อไป ข้างหน้าจนกว่ากลุ่มคนที่ด้อยโอกาสจะมีที่ยืนอย่างมั่นคง มีชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุข ความปลอดภัย ภายใต้การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท

รัชณี นิลจันทร์

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
สารบัญ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของสภาพปัญหา	1-2
1.2 โจทย์คำถาม	3
1.2.1 โจทย์คำถามระยะที่ 1	3
1.2.2 โจทย์คำถามระยะที่ 2	5
1.3 วัตถุประสงค์	5
1.3.1 วัตถุประสงค์ระยะที่ 1	5
1.3.2 วัตถุประสงค์ระยะที่ 2	6
บทที่ 2 ทบทวนงานศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 การรับรู้และการสร้างความรู้ต่อการจัดสุขภาพและความปลอดภัย ในกระบวนการทำงานจากโรงงานอุตสาหกรรม	8
2.2 พฤติกรรมในการปฏิบัติตนต่อปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย ในกระบวนการทำงานจากโรงงานอุตสาหกรรม	9
บทที่ 3 การดำเนินงานในกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	12
บทนำ	12
3.1 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในระยะที่ 1	12
3.2 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในระยะที่ 2	22
3.3 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในระยะที่ 3	26
3.4 กิจกรรมย่อยที่นอกเหนือจากแผนที่กำหนดไว้	30
สรุป	32
บทที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน	34
บทที่ 5 ปัญหาอุปสรรคของการทำงานวิจัย	40

บทที่ 6 สรุป	42
6.1 ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะจากคณาจารย์และนักวิจัย	42
6.2 สิ่งที่ได้รับจากโครงการวิจัย	43
6.3 การดำเนินงานต่อไปของโครงการวิจัยฯ	44
6.4 ข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยฯ	44
6.5 ข้อเสนอแนะจากหัวหน้าโครงการวิจัยฯ	46
บรรณานุกรม	47
ภาคผนวก ก	48
ภาคผนวก ข	59
ภาคผนวก ค	61
ภาคผนวก ง	66
ภาคผนวก จ	68
ภาคผนวก ฉ	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของสภาพปัญหา

นโยบายการส่งเสริมการลงทุนในรูปการขยายโรงงานอุตสาหกรรมลงสู่พื้นที่ชนบท ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในพื้นที่ชนบท เกิดปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพของแรงงาน ปัญหาความเสี่ยง และการนำสารเคมีที่มีพิษที่ใช้ทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม เป็นสิ่งใหม่ที่เข้าไปในหมู่บ้านที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการมาก่อน รวมถึงผู้ที่นำมาจากการศึกษาอย่างจริงจัง (ราชินี นิลจันทร์, 2548: 1)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้คนในพื้นที่ส่งผลทำให้คนในพื้นที่มีลักษณะผสมผสานของวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจในการดำรงชีพ อาทิเช่น การมาตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม การรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม การรับจ้างในภาคเกษตร การกิน การแต่งกาย ดังนั้นพื้นที่จึงมีลักษณะเป็นพื้นที่ “กึ่งเมืองกึ่งชนบท”

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการดำรงชีพของผู้คนในพื้นที่นี้ ที่เคยอาศัยการพึ่งพา การแลกเปลี่ยนสิ่งของ ทำการเกษตรเพื่อการยังชีพ มาทำการเกษตรเพื่อการค้าขายเป็นหลัก จึงส่งผลทำให้ชาวบ้านในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินจากการกู้ยืมเพื่อมาทำการเกษตร พร้อมกับความเชื่อใหม่ๆ ที่จะต้องส่งลูกเรียนหนังสือในเมืองใหญ่ และค่านิยมของความทันสมัย เพื่อกู้ยืมเงินเพื่อสร้างบ้านใหม่ ให้มีความทัดเทียมกับวัฒนธรรมแบบตะวันตก พร้อมกับความสะดวกสบายกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จึงต้องยอมที่จะกู้ยืมและจ่ายดอกเบี้ยราคาสูง เช่น ชี้อรยงค์ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์อาหารของรัฐบาล เสื้อผ้าสวยหรู เครื่องสำอางราคาแพง หรือมีบางรายเล่นการพนัน มีหลายเงื่อนไขที่ชาวบ้านในพื้นที่นี้เกิดภาวะหนี้สินประมาณ 90% ของผู้คนในพื้นที่

เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเพิ่มพูนหนี้สินมีจำนวนมหาศาล ซึ่งเฉลี่ยแล้วชาวบ้านในพื้นที่มีหนี้สินตั้งแต่ 10,000 บาท ถึง 2,000,000 บาท มาจากชาวบ้านไม่มีเงินไปชำระหนี้ตามข้อตกลงกับธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ชาวบ้านไร้ที่ดินเนื่องจากถูกยึดโดยธนาคาร จึงทำชาวบ้านในพื้นที่นี้มีทางเลือกไม่มากนัก จึงเลือกที่จะส่งลูกสาวและลูกชายไปขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และบางส่วนอาจจะช่วยไ้หนี้สิน สำหรับในหมู่บ้านเหลือเพียง ผู้ใหญ่วัยกลางคน คนเฒ่าคนแก่ และเด็ก ต่างรอคอยการส่งเงินจากลูกหลาน และทำได้เพียงการเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรเท่านั้น

การที่หนุ่มสาวที่เคยเป็นลูกหลานเกษตรกร ต้องกลายเป็นกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรม และบางรายไปเรียนหนังสือ แต่การเข้าไปในเมืองของคนหนุ่มสาวมักจะได้รับความรู้

เฉพาะทางและความรู้ใหม่ ๆ ส่งผลทำให้ไม่สนใจและขาดกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและความรู้ท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางด้านความรู้สึก จิตใจ และความผูกพัน

การที่หนุ่มสาวออกไปรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ นอกพื้นที่จำนวนมากไม่เพียงความเสี่ยงจากการล้มสลายทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่สิ่งที่พบที่มาพร้อมกับการเข้ามาทำงานเข้ามาของแรงงาน คือ ปัญหาสุขภาพของแรงงานนิคมลำพูนจะมีการปวดศีรษะเรื้อรัง ชาตามแขนขา อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย และปวดเมื่อยกล้ามเนื้อและทางเดินหายใจ โรคกระเพาะอาหารอักเสบ อุบัติเหตุจากการทำงาน หรือคนงานที่ตั้งครรภ์มักมีประวัติการแท้งลูก นอกจากนี้ยังมีอุบัติเหตุในการเดินทางซึ่งทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เป็นปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยที่สำคัญในชีวิตคนงานทั้งสิ้น (รัชนิ นิลจันทร์, 2548: 10 อ้างใน ชารา บัวคำศรี, 2542)

การเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้หนุ่มสาวและผู้คนในชุมชนขาดความรู้ต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาแทรกในชีวิตประจำวันของพวกเขา โดยขาดความเท่าทันขาดความรู้ที่แท้จริง หรือมีความรู้บ้างแต่มีความรู้ไม่พอกับการที่จะป้องกันให้ตนเองปลอดภัยจากการทำงานที่ผ่านมา เช่น การป้องกันตนเองที่มีความจำเป็นต้องสัมผัสสารเคมีจากกระบวนการผลิตชิ้นงาน

ปัญหาสุขภาพของแรงงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการปวดศีรษะเรื้อรัง ชาตามแขนขา อ่อนเพลีย เหนื่อยง่ายและปวดเมื่อย กล้ามเนื้อและทางเดินหายใจ โรคกระเพาะ รวมทั้งอุบัติเหตุจากการทำงาน หรือคนงานหญิงที่ตั้งครรภ์มักมีประวัติการแท้งลูก นอกจากนี้ยังมีอุบัติเหตุในการเดินทางซึ่งทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยที่สำคัญในชีวิตคนงานทั้งสิ้น และการเจ็บป่วยของคนงาน เกิดจากที่คนงานหญิงในโรงงานผลิตประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และมีประวัติการทำงานที่สัมผัสสารเคมี แม้ว่าพื้นโรงงานจะสะอาด ปราศจากฝุ่นละออง จึงทำให้คนมองว่าอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมที่สะอาดปลอดภัย แต่อุตสาหกรรมนี้ใช้สารเคมีจำนวนมากในกระบวนการผลิต การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีเหล่านี้เป็นไปได้ยากและคนงานไม่รู้ว่าพวกเขาสัมผัสกับสารเคมีอะไรบ้าง คนงานหญิงในโรงงานอิเล็กทรอนิกส์ ยังต้องเผชิญกับความเครียดจากการทำงานที่ซ้ำซาก อันตราย ๆ อื่น เช่น ความเค้นทางสายตา ซึ่งเกิดจากการส่องกล้องจุลทรรศน์เป็นเวลานาน กล้องที่มีกำลังขยายสูงซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความเค้นทางสายตามากขึ้น

เมื่อในปี พ.ศ. 2536 คนงานจำนวนหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ประสบปัญหาการเจ็บป่วยและทยอยเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุการตายที่ชัดเจน และมีข้อขัดแย้งในการบ่งชี้สาเหตุของปัญหาว่าเกี่ยวข้องกับสารเคมีและมลพิษทางอากาศในสถานประกอบการและถือว่าเป็นโรคจากการทำงาน คนงานหลายคนเสียชีวิตด้วยโรกระบบสมองและประสาท โรคปอดและระบบเลือดซึ่งไม่มีภาวะติดเชื้อ โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง ที่สำคัญคนงานทั้งหมดมีประวัติการทำงานที่สัมผัสสารเคมีและโลหะหนักต่าง ๆ

ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงทำให้เกิดปัญหาความเสี่ยงต่อสุขภาพของคน ในท้องถิ่นมีแนวโน้มที่ไม่ปลอดภัยจากการทำงานเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นกลุ่มญาติผู้เสียชีวิต ในนาม กลุ่มรวมใจสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน เป็นกลุ่มที่เกิดจากโศกนาฏกรรมโรงงานลำไยระเบิด เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2542 ทำให้คนงานเสียชีวิต และบาดเจ็บจากการทำงานด้วย เกิดจากการ ผสมสารโปรตัสเซียมคลอไรด์ และขาดความรู้ในการป้องกันตนเอง และนายจ้างการให้ความรู้ต่อ คนงาน รวมทั้งหน่วยงานรัฐขาดการควบคุมและดูแลอย่างจริงจัง โดยเหตุการณ์ครั้งนั้นจึงทำให้ คนงานเสียชีวิตทันที 36 ราย บาดเจ็บสาหัส 2 ราย รวมทั้งบ้านเรือนบริเวณรอบโรงงานเสียหายอีก 571 หลังคาเรือน และบาดเจ็บกว่า 160 ราย ซึ่งคนงานที่เสียชีวิตส่วนใหญ่มาจากพื้นที่จังหวัดลำพูน ถึงอำเภอเวียงหนองล่อง โดยก่อนหน้านี้คนงานที่เสียชีวิตมีอาชีพรับจ้างในภาคเกษตร หรือมีอาชีพ ทำการเกษตรกรรมขนาดเล็กในหมู่บ้าน ในการดำรงชีพชีวิตและดูแลครอบครัวให้อยู่ได้ในชุมชน ของพวกเขา

เหตุการณ์โรงงานลำไยระเบิดในครั้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มญาติผู้เสียชีวิตจำนวน มาก และได้เกิดการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องบรรทัดฐานใหม่ให้กับผู้คนในสังคม ซึ่งได้รับการ ขอมรับจากรัฐบาล โดยรัฐจ่ายเงินช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน แต่ฝ่ายนายจ้างยังไม่รับผิดชอบในสิ่งที่ก่อ ไว้ จึงทำให้เกิดการฟ้องร้องมาจนถึงทุกวันนี้ (3.7 ปีแล้ว) ดังนั้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นและประสบด้วย กับตัวเอง จึงทำให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของคนงาน ที่เข้าไปทำงานในโรงงานต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคเหนือ เช่น โรงงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ซึ่งเป็น พื้นที่หนึ่งที่มีความไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้คนที่เข้าไปรับจ้าง ซึ่งคนงานส่วนหนึ่งก็เป็น ลูกหลาน เป็นเครือญาติ และเพื่อนบ้านของชุมชนทั้งนั้น

กลุ่มรวมใจฯ ผู้นำชุมชน และนักศึกษา จึงได้ปรึกษาหารือกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น ซึ่งมีข้อเสนอจากกลุ่มเห็นควรที่จะต้องมีการมาตรการในการป้องกัน ดูแล รักษา สุขภาพและ ความปลอดภัยของคนงานที่เข้าไปสู่ระบบการทำงานในภาคอุตสาหกรรม และให้ผู้คนในชุมชน ได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นจริงเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกและกำหนดชีวิตของพวกเขาเองในการที่เข้า ไปสู่โรงงานนิคมลำพูน ซึ่งการแก้ไขปัญหานั้นที่สอดคล้องและเป็นจริง โดยควรมีการประสานความ ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหน่วยงานรัฐ สถานประกอบการ สถานการศึกษา สภา ทนายความ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ และที่สำคัญคือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบควรเข้า ไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามาของตนเองทุกครั้ง โดยควรมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหา อย่างเป็นจริง ซึ่งเป็นลักษณะไตรภาคี หรือ การสร้างประชาสังคมที่เป็นจริง เพื่อให้เกิดเป็นบรรทัด ฐานใหม่ให้กับสังคม รวมทั้งการทำให้กฎหมายที่มีอยู่แล้วให้มีการปฏิบัติจริงและไม่เป็นอุปสรรค กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรงงานทั้งคนงานและชุมชน โดยให้สถานประกอบการ (นิคมลำพูน) ขอมรับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับคนงานและขอมรับในคดีอาญาของสังคม รวมถึงหน่วยงานรัฐที่ เกี่ยวข้องต้องเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหามาและการคุ้มครองอย่างแท้จริงกับผู้ที่ได้รับความ

เคือครอนในประเทศด้วย โดยไม่ปล่อยให้ชุมชนหรือคนงานที่ได้รับผลกระทบต้องเป็นผู้รับผิดชอบแบกภาระในการแก้ปัญหาและดำเนินการฟ้องร้องเพียงลำพังฝ่ายเดียว กลุ่มรวมใจ ๆ ผู้นำชาวบ้านและนักศึกษา จึงมองเห็นแนวทางที่จะลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและนำไปสู่การแก้ไขในระยะยาว โดยการรับรู้ข้อมูลของคนงานที่มีปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยจากการทำงานในโรงงานนิคมอุตสาหกรรม โดยจากการที่กลุ่มต้องรับรู้ข้อมูลจากคนงานที่เข้าไปทำงานในนิคมลำพูนว่ามีความรู้ในการดูแล รักษา และป้องกันกับสุขภาพของตนอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา โดยการประสานงานกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบสุขภาพของคนงานที่เข้าไปสัมผัสสารเคมีว่ามีปัญหาจริงอย่างไรบ้าง รวมทั้งหาวิธีป้องกันของการเข้าสู่โรงงานของคนในชุมชน โดยการรณรงค์เผยแพร่จากการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริงจากคนงานและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของสุขภาพและความปลอดภัยต่อการที่จะเข้าสู่การทำงานนิคมลำพูน โดยผ่านสถานการศึกษาที่อยู่เขตพื้นที่จังหวัดลำพูนให้รับรู้ข้อเท็จจริงถึงความไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพของคนงานนิคมลำพูน หรือการเข้าไปทำในโรงงานแล้วจะมีการควบคุม ป้องกัน ดูแลรักษา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสุขภาพและอันตรายต่อชีวิตของตนเองได้อย่างไร

ดังนั้นในโครงการงานวิจัยนี้จึงมีความสนใจในความคิดและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนงานที่เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมนิคมลำพูนมีความรู้ในการดูแล ป้องกัน สุขภาพและความปลอดภัยของตนเองมากน้อยเพียงใด เช่น อุปกรณ์ป้องกันมีมาตรฐานหรือไม่ การให้การคุ้มครองต่อสวัสดิภาพของคนงานมีหรือไม่ มีความรู้เกี่ยวกับสารเคมีที่ตนสัมผัสหรือไม่ พร้อมกับมีแนวทางแก้ไขในการดูแลป้องกันสุขภาพของตนเองอย่างไรในระหว่างการทำงาน และนอกเวลาทำงานอย่างไรบ้าง และมีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้องช่วยเหลือแนะนำให้มีการปฏิบัติอย่างไรหากเกิดปัญหาสุขภาพและความไม่ปลอดภัยต่อตัวคนงาน เช่น การอบรมก่อนเข้าไปทำงาน หรือเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างไร ได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนต่างๆ หรือไม่ เพื่อพัฒนากระบวนการดูแลรักษา และป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของคนงานที่เหมาะสมต่อไป

1.2 โจทย์คำถาม

โจทย์วิจัยหลัก

คนงานในชุมชนที่เข้าไปทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนมีความรู้ในการดูแลรักษา ป้องกัน ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยเป็นอย่างไร ?

1.2.1 โจทย์คำถามระยะที่ 1

1. คนงานในชุมชนเข้าไปทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนมีความรู้ในการดูแลรักษา ป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยเป็นอย่างไร

2. ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานมีอะไรบ้าง
3. กระบวนการเรียนรู้การดูแลรักษา ป้องกันปัญหาและความปลอดภัยของแรงงานเป็นอย่างไร และมีเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานเป็นมาอย่างไรและปัจจุบันเป็นอย่างไร
4. แนวทางในการดูแลรักษา ป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานควรเป็นอย่างไร
5. แนวทางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบันและอนาคตควรเป็นอย่างไร
6. กระบวนการและผลของการแก้ไขปัญหาคาดูแลรักษา ป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานเป็นอย่างไร

1.2.2 โจทย์คำถามย่อยในระยะที่ 2

1. ทำอย่างไรคนงานนิคมลำพูน จะเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
2. ทำอย่างไรคนงานนิคมลำพูนจะมีโอกาสได้เรียนรู้ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยกับเครือข่ายอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นจากเดิม
3. ทำอย่างไรคนงานนิคมลำพูน เมื่อรับรู้ปัญหาของตนเอง และตระหนักถึงปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองมากขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 วัตถุประสงค์ระยะที่ 1

1. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน
2. เพื่อศึกษาและความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้การดูแลรักษา ป้องกัน ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานนิคมลำพูนตลอดจนเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลรักษาป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานตลอดจนแนวทางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม

4. เพื่อศึกษากระบวนการและผลการแก้ปัญหาการดูแลรักษาป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน

1.3.2 วัตถุประสงค์ระยะที่ 2

1. เพื่อให้พนักงานเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมทุกกระบวนการร่วมดำเนินการวิจัยพร้อมกับนักวิจัยท้องถิ่น
2. เพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย เครือข่ายกลุ่มอื่น ๆ เพื่อสรุปบทเรียนให้กับตนเองมากขึ้นจากเดิม
3. เพื่อให้พนักงานตระหนักถึงปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองเพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินการ

1. จัดประชุมเตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการเก็บข้อมูลของทีมวิจัยที่ประกอบไปด้วยนักศึกษา สมาชิกกลุ่มรวมใจสร้างความปลอดภัย สมาชิกกลุ่มหนุ่มสาว และอดีตแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม
2. สัมภาษณ์ข้อมูลคนในชุมชนที่ทำงานในนิคมลำพูนโดยใช้การสัมภาษณ์รายบุคคล และใช้แบบสอบถามเป็นหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลในด้านสุขภาพและความปลอดภัยของคนทำงาน
 - ข้อมูลประวัติส่วนตัว
 - ข้อมูลประวัติการทำงาน
 - ข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพของพนักงาน
 - ข้อมูลการดูแลด้านต่างๆของโรงงานอุตสาหกรรม
3. จัดเวทีสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มคนงานนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นของคนงานในด้านต่างๆเดือนละ 1 ครั้ง
4. การประชุมสรุปความก้าวหน้าและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและกลุ่มรวมใจสร้างความปลอดภัย เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อมูล และข้อคิดเห็นจากผลของการเก็บข้อมูล โดยจัดขึ้นเดือนละ 1 ครั้ง

1. จัดอบรมเสริมความรู้และทักษะให้กับนักวิจัยท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทีมวิจัยและผู้สนใจทั่วไป โดยมีการเสริมความรู้ในเรื่องกฎหมาย และสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิผู้ป่วย สิทธิแรงงาน
2. จัดศึกษาฐานและร่วมรณรงค์กับกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพและความปลอดภัย
3. จัดทำจุลสารเพื่อการเผยแพร่ความรู้ทั้งในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยให้กับสมาชิกกลุ่มและเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย โดยกำหนดออกเดือนละ 1 ครั้ง
4. จัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานในช่วง 6 เดือน เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและหาแนวทางการทำงานในระยะต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และคนงานที่ประสบปัญหาในเรื่องของสุขภาพและความปลอดภัย
2. กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย และชาวบ้านที่สนใจเข้าใจปัญหาที่ส่งผลต่อสุขภาพของตนเองได้อย่างเข้าใจ
3. ทีมวิจัย ผู้ช่วย และคนงานเข้าใจปัญหาเพิ่มขึ้น และร่วมกันปรับกระบวนการเสริมเทคนิคในการเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ
5. เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้รับและสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันเพิ่มขึ้นได้
6. ทีมวิจัยได้รับรู้ประสบการณ์จากองค์กรเครือข่ายที่มีความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย เพื่อเป็นประสบการณ์และเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนอย่างเป็นจริงในอนาคตร่วมกัน
7. เพื่อให้เกิดการสื่อสารกับเครือข่ายพันธมิตรและสมาชิกในกลุ่มให้ได้รับรู้ถึงการดำเนินงานและความรู้ที่มีประโยชน์ในประเด็นเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยต่อผู้คนในชุมชนอย่างทั่วถึง
8. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการในระยะต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนงานศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนงานศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา แบ่งเป็นประเด็นคือ

2.2 การรับรู้และการสร้างความรู้ต่อการจัดสุขภาพและความปลอดภัย ในกระบวนการทำงานจากโรงงานอุตสาหกรรม

2.2 พฤติกรรมในการปฏิบัติตนต่อปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยในกระบวนการทำงานจากโรงงานอุตสาหกรรม

2.1 การรับรู้และการสร้างความรู้ในการจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยจากกระบวนการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ความรู้เป็นการเรียนรู้ที่มนุษย์ได้คิดค้นวิเคราะห์จนเป็น กฎ นิยามความหมาย สร้างทฤษฎีต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นการพัฒนาสิ่งแปลกใหม่ในสังคมโลกเพื่อต้องการสร้างความสะดวกสบายให้กับมนุษย์ ซึ่ง ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้อธิบายว่า “ความรู้” (Knowledge) เป็นพฤติกรรมเบื้องต้น คือ ผู้เรียน อาจจะมีคามนึกคิด มองเห็นได้ และได้ยิน ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง บทบาท หน้าที่ สถานภาพ วิธีการแก้ปัญหาเป็นต้น (ขวัญอำนาจ กระจ่างทอง, 2542: 20 อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520: 16)

ความรู้ที่มนุษย์เกิดการคิดค้นยังคงมีการจำแนกอีกมากมาย ซึ่ง Harrow มองว่า ความรู้ของมนุษย์ คือ ความรู้เฉพาะเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศัพท์เทคนิคหรือศัพท์เฉพาะ ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ ความรู้กับแนวทางและวิธีการจัดการกับปัญหาเฉพาะ ความรู้เกี่ยวกับแบบแผนนิยม ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกและการจัดประเภท ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและลำดับขั้นตอนตามเหตุและผล ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ ความรู้เกี่ยวกับหลักการทั่วไปและที่เป็นธรรมชาติในสาขาวิชา ความรู้เกี่ยวกับหลักการและข้อสรุปทั่วไป และความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง (ขวัญอำนาจ กระจ่างทอง, 2542: 20 อ้างใน เขวาคี วิบูลย์ศรี, 2540: 190-191)

สำหรับ Carte V. Good. (1973) เขียนในพจนานุกรมทางการศึกษาไว้ว่า ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง (Fact) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ (ขวัญอำนาจ กระจ่างทอง, 2542: 20 อ้างใน Carte V. Good, 1973: 325)

ส่วน Barry Barnes (2000) ได้อธิบายว่ามนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งเขาอ้างการอธิบายของ Giddens ว่า กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากความพยายามที่จะสร้างทุนทางสังคม เพื่อตอบโต้กับสถานการณ์ภายนอกที่ทำให้มีความรู้สึกไม่มั่นคง ซึ่งแนวคิดเรื่อง Agency

ของ Gindens ได้เน้นความสามารถของมนุษย์ที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น Gindens จึงเห็นว่า Agency คือ ตัวคนผู้กระทำ ซึ่งสามารถจะเลือกทำตามระหว่างความต้องการของแรงปรารถนาของตนเอง หรือทำตามบรรทัดฐานของสังคม (structure) กระบวนการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจเลือกลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง (Barnes, 2000: 26)

สำหรับความรู้ที่ พรเพิ่ม พรหมมาส (2540) มองว่า ความรู้ในการป้องกันสุขภาพจากการมลภาวะทางอากาศ หมายถึง ความเข้าใจในเรื่ององค์ประกอบ แหล่งกำเนิด และอันตรายของมลภาวะทางอากาศที่มีผลต่อสุขภาพ และวิธีการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ ซึ่งมีเจตคติในการป้องกันสุขภาพจากมลภาวะทางอากาศ มาจากความเชื่อ ความสนใจ และการยอมรับที่มีต่ออันตราย และวิธีการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ (พรเพิ่ม พรหมมาส, 2540: 7)

การเรียนรู้ (Learning) ที่เป็นกระบวนการที่สำคัญของมนุษย์ มีบทบาทต่อความคิด การกระทำ ทักษะคิด ประสิทธิภาพจริง และความเชื่อ ตลอดจนบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวัน เช่น ภาษา การกิน วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม การรับรู้ และมนุษย์ยังมีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเกต ทบทวน และเข้าใจต่อสิ่งที่เข้ามากระทบต่อวิถีชีวิต ว่าสิ่งใดคือความจริง ที่เกิดจากการรับรู้และการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ อาทิเช่น การรับรู้และเรียนรู้ในการดูแลป้องกัน ในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยจากกระบวนการทำงานของตนเอง สาเหตุที่ทำให้เกิดสุขภาพแย่ลงหลังจากเข้าไปทำงาน เช่น การเมื่อยล้า การเจ็บป่วย ฯลฯ

ดังนั้น การเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางสมอง สติปัญญา ความจำ ทักษะคิด ฯลฯ ของมนุษย์เพื่อที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในกระบวนการของการเรียนรู้จะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดกระบวนการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์พร้อมไปด้วยได้เช่นกัน

2.2 พฤติกรรมในการปฏิบัติตนต่อปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยในกระบวนการทำงาน ผลิตชิ้นงานจากโรงงานอุตสาหกรรม

แนวคิดในด้านพฤติกรรมของมนุษย์มีอยู่หลายมิติ ซึ่งมีทั้งทางด้านทักษะคิด ด้านความรู้สึกรู้ และด้านการปฏิบัติ โดยจากการนิยามความหมายของชาวตะวันตก ซึ่งมองว่า พฤติกรรม คือ การกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำนั้น ๆ ผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่ตัวก็ตาม (Skinner, 1958) หรือ พฤติกรรม คือ การตอบสนองของบุคคลต่อสถานการณ์ สิ่งของสภาวะต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งเร้า (Anderson and Carter, 1974: 125 อ้างใน พรเพิ่ม พรหมมาส, 2540: 14)

สำหรับ **สวณ สุทธิเลิศอรุณ (2528)** ได้นิยามความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า เป็นการกระทำหรือการแสดงออกของสิ่งมีชีวิต ทั้งที่สังเกตได้และสังเกตมิได้ ได้แก่ ภายนอกกรรม วาจกรรม และมโนกรรม ส่วน **วิลเลียม กุสลาวิชญ์กุล (2532)** มองว่า พฤติกรรม คือ กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์ทำไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ เช่น การทำงานของหัวใจ กล้ามเนื้อ การเดิน การพูด การคิด ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ พฤติกรรมจึงเป็นผลที่เกิดจากการทำปฏิกิริยาของมนุษย์หรืออินทรีย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลออกมาในรูปที่สังเกตได้ด้วยบุคคลอื่นและที่สังเกตไม่ได้แต่สามารถจะวินิจฉัยได้ว่ามีหรือไม่มีโดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือทางด้านจิตวิทยา ประกอบอยู่ 3 ส่วน คือ พฤติกรรมด้านความรู้ (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านทัศนคติ (Affective Domain) และ พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain)

วินทร์ เลียววาริณ (2542) กล่าวถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ว่า พฤติกรรมมนุษย์สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นการสร้างสิ่งเร้าให้ถูกคนและถูกเวลา โดยภาพรวม การยึดคิดเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ การยึดคิดกับความเคยชินเก่า ๆ การยึดคิดกับความเชื่อกฎเกณฑ์ ศาสนา วัฒนธรรม การยึดคิดความเคยชินเป็นอุปสรรคต่อการวิวัฒนาการในกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตที่ผ่านมากลายร้อยล้านปี สิ่งมีชีวิตจำนวนมากสูญพันธุ์ไปเพราะไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ประมาณการว่ามีสิ่งมีชีวิตมากมายในหนึ่งร้อยล้านสายพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปเพราะไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการทางกายภาพที่เกือบหยุดนิ่ง และสิ่งที่มนุษย์สร้างทับถมกันขึ้น ทำให้ความเคยชินกับสังคมที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น (ขวัญอำนาจ กระต่ายทอง, 2542: 24 อ้างใน วินทร์ เลียววาริณ, 2542: 130-134)

การให้ความหมายเพิ่มเติมนอกจากพฤติกรรมมนุษย์ แต่ยังมีความหมายที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์อีกแห่งหนึ่ง คือ **“พฤติกรรมสุขภาพ”** ขยายความให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น โดย **พรเพิ่มพรมมาส (2540)** มองว่า พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศ ทั้งพฤติกรรมการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ ที่จะยังผลให้ร่างกายเจริญและจิตใจอยู่ในสภาวะที่แข็งแรง สมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ สำหรับการปฏิบัติตนในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศ คือ การกระทำจริงของบุคคล เพื่อป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ (พรเพิ่ม พรมมาส, 2540: 7)

พฤติกรรมสุขภาพ คือ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลที่มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันโรคและค้นหาโรคในระยะแรก ซึ่งยังไม่มีอาการ ได้แก่ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การไม่สูบบุหรี่ การคาดเข็มขัดนิรภัยเมื่อขับขีรถยนต์ การไปตรวจสุขภาพประจำปี (Kasl & Cobb, 1966: 246) หรือ พฤติกรรมสุขภาพ คือ กิจกรรมเกี่ยวกับการดำรงรักษาสุขภาพ ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วย (Stule & Mc Broon, 1972: 382)

พฤติกรรมสุขภาพ เป็นการแสดงออกของบุคคลที่มีผลต่อสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ หรือบุคคลนั้น ๆ แล้วแต่กรณี รวมถึงการกระทำหรือเว้นการกระทำในสิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นผลเสียต่อสุขภาพในรูปของความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการกระทำหรือการปฏิบัติทั้งหลายที่เป็นผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพ (ธนวรรณ อัมสมบุญ, 2532:11 อ้างใน พรพิม์ พรหมมาส, 2540: 25)

สำหรับ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมด้านการปฏิบัติไว้ว่า เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย รวมทั้งการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออก และสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรือ อาจจะเป็นที่ล้าช้า คือ บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันที แต่คาดว่าจะอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไปเป็นได้ พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมาจะสามารถประเมินผลได้ง่าย กระบวนการในการจะก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้จะต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน และยังได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1.พฤติกรรมป้องกันโรค หมายถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมและป้องกันไม่ให้เกิดโรค ซึ่งจะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลตลอด 24 ชั่วโมง รวมถึงการปฏิบัติเพื่อให้ภูมิคุ้มกันโรคได้ด้วย

- 2.พฤติกรรมเมื่อเจ็บป่วย บุคคลเมื่อรู้ตัวเองว่าเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจแล้วจะมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของโรค อาการและการรักษาโรค การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของโรค ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความสนใจ และค่านิยม เป็นต้น

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติปฏิบัติของบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน จะมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน บุคคลที่มีความรู้ดี และเจตคติ ที่ดีย่อมมีแนวโน้มที่จะทำให้มีพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อช่วยส่งเสริมสุขภาพป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นต่อไป (อาคม เครือใหม่, 2542: 15-16 อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526)

เรื่องของพฤติกรรมสุขภาพไม่ได้มีเพียงนักคิดชาวไทยเท่านั้น แต่ยังมีนักคิดต่างประเทศให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน ซึ่ง Schwartz (1975) ให้ความหมายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของมนุษย์นั้นจะมีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวนั่นเอง

ทฤษฎีทางความคิดที่กล่าวมาข้างต้นจะสามารถนำไปทำการวิเคราะห์ทางความคิดและพฤติกรรมของคณานนิคมลำพูนในพื้นที่กิ่งเมืองชนบท โดยมองไปที่ประเด็นของการรับรู้ การเรียนรู้ในการดูแล ป้องกัน สุขภาพของตนเองอย่างไรบ้าง และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของพวกเขา มาน้อยเพียงใด ในขณะที่สถานการณ์ที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงตลอดเวลาของการทำงานของพวกเขาที่กำลังเผชิญในปัจจุบันและอนาคตข้างหน้า

บทที่ 3

การดำเนินงานในกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทนำ

การดำเนินงานกิจกรรมที่ผ่านมา มีนักวิจัย คณงานนิคมลำพูน นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้านที่สนใจ เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจกรรม และในระหว่างการดำเนินกิจกรรม เราได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่เพิ่มขึ้น และมีคนงานเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และให้ความสนใจและพยายามที่จะเรียนรู้ คิดค้น การแก้ไขปัญหาของคนที่กำลังประสบอยู่ในชีวิตประจำวันของพวกเขา ซึ่งมีกิจกรรมมากมาย อาทิเช่น การประชุม การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนกับเครือข่ายอื่นๆ การอบรมเรื่องสิทธิของตนเอง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีการจำแนกรายละเอียด ดังนี้

3.1 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในระยะที่ 1

3.1.1. จัดประชุมเตรียมพร้อมทำความเข้าใจร่วมกันเรื่องการเก็บข้อมูลให้กับทีมนักวิจัยฯ

ผลการดำเนินงานในการประชุมทำความเข้าใจร่วมกันของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม 15 คน กลุ่มร่วมใจสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนจำนวน 7 คน กลุ่มเยาวชน 3 คน อดีตคณงานนิคมลำพูน 2 คน ได้รับความร่วมมือจากที่ปรึกษาในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น 2 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเขตเทศบาลตำบลวังผาง พร้อมกับทีมที่ปรึกษาจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีก 2 คน ในที่ประชุมครั้งนั้น ขาดที่ปรึกษาในส่วนของนักวิชาการที่มีประสบการณ์ทางด้านสุขภาพและความปลอดภัยของคณงานนิคมลำพูน แต่ได้มีการติดตามภายหลัง ในการประชุมครั้งนั้น ได้มีการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เกิดให้มุมมองและทิศทางที่ชัดเจนให้ค่อนักวิจัยท้องถิ่นมีความเข้าใจเพิ่มขึ้น และนักวิจัยได้เรียนรู้เทคนิคที่จะไปเก็บข้อมูลจริงจากกลุ่มเป้าหมายได้ต่อไปอย่างมั่นใจเพิ่มขึ้น

3.1.2. การสำรวจข้อมูลคนงานที่ออกไปทำงานที่โรงงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูน โดยทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลการดำเนินงาน คือ นักวิจัยจะมีแบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการปรึกษาระดับหนึ่งแล้ว และนำแบบสอบถามลงไปสัมภาษณ์คณงานนิคมฯ เป็นรายบุคคล การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้ทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าหาคนงานได้ง่ายขึ้นและสะดวกต่อการเก็บข้อมูลได้

อย่างรวดเร็ว ในประเด็นเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน ประวัติส่วนตัว ประวัติการทำงานที่ผ่านมา ประวัติการเจ็บป่วย อาการ ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน การใช้อุปกรณ์ การสัมผัสสารเคมีในกระบวนการผลิตชิ้นงาน และสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากนายจ้างและรัฐบาล

แรงงานให้ความร่วมมืออย่างมากทำให้นักวิจัยท้องถิ่นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลของแรงงานที่ไปทำงานในโรงงานนิคมลำพูนได้จำนวน 87 ชุด คงเหลือเพียง 13 ชุด ซึ่งทางทีมวิจัยได้วางเป้าหมายในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานไว้ 100 ชุด ผลการเก็บข้อมูลเป็นที่น่าพอใจของนักวิจัย เนื่องจากการที่ได้รับความร่วมมือจากคนงานนั้น เพราะว่่านักวิจัยส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น มีความคุ้นเคยกับคนงานนิคมลำพูน ซึ่งเป็นทั้งความเป็นเครือญาติ และความเป็นเพื่อนบ้านกัน จึงทำให้มีความไว้วางใจกันมากกว่าการที่คนนอกจะเข้าไปเก็บโดยลำพังอาจจะยากมาก แต่หากเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน ภาษาเดียวกันจะให้ความไว้วางใจมากกว่าคนที่อยู่ต่างถิ่นอาจเป็นเงื่อนไขอีกก็ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลคนงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับอายุ 24-26 ปี มี 24 ราย รองลงมาอายุ 27-29 ปี มี 17 ราย และอันดับสุดท้าย 33-37 มีเพียง 5 ราย โดยทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตว่า โรงงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูนจะรับคนงานที่มีอายุน้อย สำหรับคนงานที่มีอายุมากนั้น โรงงานไม่ค่อยจะรับเพราะมองว่ามีกำลังในการทำงานที่ต่ำลง และคนงานที่ทำได้ดีนั้นจะเป็นคนงานที่อยู่ในวัยทำงาน ส่วนคนงานที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปี ก็จะไม่รับเพราะมีกฎหมายกำหนดไว้ และคนงานที่มีอายุน้อยก็จะไม่ค่อยรับผิดชอบงานเท่ากับคนงานที่มีอายุที่อยู่ในช่วง 24-30 ปี เนื่องจากคนงานกลุ่มนี้จะมีความรับผิดชอบสูงกว่า

ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของคนงานนิคมลำพูนจากการสำรวจของคนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพบว่า คนงานส่วนใหญ่มีอาการป่วยที่เกี่ยวกับท้อง ทั้งหมด 24 ราย และเกี่ยวกับศีรษะ 17 ราย สำหรับที่เหลือก็จะมีอาการป่วยที่เกี่ยวกับหลัง ตา แขนขา ทางเดินหายใจ เอว และมีโรคที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ ซึ่งส่วนใหญ่คนงานจะมีโรคประจำตัวคือ โรคกระเพาะอาหาร มีอาการปวดท้องเป็นประจำ จำนวน 32 ราย ให้เหตุผลว่าเกิดจากทำงานระบบกะ กินอาหารไม่เป็นเวลาเปลี่ยนกะการทำงานบ่อย โรคปวดหัว 17 ราย พักผ่อนไม่เพียงพอ เพราะการทำงานเป็นกะเช่นกัน โรคปวดกระดูกสันหลัง ปวดเมื่อยตามร่างกาย จำนวน 15 ราย สาเหตุเกิดจากการนั่งทำงานเป็นระยะเวลายาวนาน นั่งวันละ 8-12 ชั่วโมง ปวดขา ปวดแขน สาเหตุทำยืนทำงานตลอดระยะเวลาทำงานและทำงานในท่าเดียว ปวดตา แสบตา สายตาสั้น ต้องส่องแว่นดูส่วนประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ โรคไซนัส แพ้เครื่องปรับอากาศที่เปิดตลอดทั้งวันของโรงงาน ฯลฯ (รายละเอียดดูเพิ่มในภาคผนวกที่ 2:)

พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของคนงาน โดยการรักษาโรคแบบเฉพาะหน้า เช่น การใช้ยาพาราในการรักษาตนเองเป็นส่วนมาก ซึ่งจากการสำรวจมีถึง 28 ราย จาก 87 ราย รองลงมาแก้ไข

อีกเสบ และยาแก้กระเพาะอาหาร ยาลม การรักษาคุณแลนั้นส่วนใหญ่คนงานจะใช้การรักษาตนเองก่อนที่จะไปหาแพทย์ ถ้ามีอาการของโรคที่มีความรุนแรงมากขึ้น

การรักษาและดูแลสุขภาพของคนงานนั้น ส่วนใหญ่จะใช้สิทธิจากประกันสังคม โดยจะรักษาตนเองตามโรงพยาบาลและคลินิกที่ตนประกันตนไว้ สถานพยาบาลที่คนงานจะเข้าไปใช้บริการและใช้สิทธิคือ ซึ่งคนงานส่วนมากจะมีความเชื่อถือและความไว้วางใจโรงพยาบาลของรัฐบาลมากกว่าโรงพยาบาลเอกชนที่อยู่ใกล้ที่ทำงานของคนงาน จากการสำรวจพบว่าคนงานได้เข้าประกันตนและเลือกโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จำนวน 18 ราย ส่วนโรงพยาบาลเอกชน 16 ราย แม้จะอยู่ใกล้และเข้ารักษาได้สะดวกสบายมากกว่าก็ตาม อีกทางหนึ่งคนงานจะใช้บริการมากเช่นกันคือ คลินิก เช่น คลินิกหมอสัมพันธ์ เพราะว่าคลินิกแห่งนี้อยู่ใกล้ที่พักพวกเขาและยังเป็นหมอที่มาจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่อีกด้วย และการรักษาอีกทางหนึ่งคือคนงานเลือกการซื้อยามากินเอง ส่วนสถานพยาบาลที่คนงานไม่ค่อยอยากจะเข้าคือ อนามัยชุมชน คนงานส่วนใหญ่มองว่าเป็นสถานพยาบาลที่ไม่ค่อยได้มาตรฐานเท่าที่ควร

การรักษาและดูแลสุขภาพของคนงานนิคมลำพูนนั้นยังมีการพยายามรักษาตัวเองจากสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น การรักษาโรคไข้น้ำจากใบนาท โดยการสูบ และอีกวิธีการหนึ่งคือการซื้อยาสมุนไพร เชื่อว่าเป็นยาที่สามารถรักษาได้ทุกโรค การอบสมุนไพร เป็นค้น ซึ่งจากการที่คนงานเรียนรู้ว่าตนเองกินยาปฏิชีวนะเท่าไรก็ไม่หาย จึงใช้ยาสมุนไพรรักษาตัวเอง คนงานมีความเชื่อว่าการรักษาแบบนี้เป็นหนทางเดียวที่ตนเองจะหายจากโรคภัยที่ตนกำลังเผชิญอยู่ตลอดเวลาในการทำงาน โรงงานอุตสาหกรรมที่มีแต่สารเคมี และระบบการทำงานที่ทำให้พวกเขาต้องเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งอาจจะทำให้ได้เป็นการให้กำลังใจให้กับตนเองเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่ได้ในสภาพที่เสมือนที่ขาดทางเลือกในชีวิตในการดำรงชีวิตในปัจจุบันอีกหนทางหนึ่งของพวกเขา

แม้ในโรงงานจะมีวิธีการป้องกันอันตรายจากต่างๆ ที่คนงานกำลังเผชิญอยู่ตลอดเวลา ทั้งการต้องเสี่ยงสัมผัสสารเคมี การเดินทางที่ระยะไกลไปกลับ 120 กิโลเมตร การเสี่ยงจากเครื่องจักรที่ทันสมัยและมีขนาดใหญ่ที่ตนเองไม่มีความรู้มากนัก และอุปกรณ์ที่ป้องกันยังขาดประสิทธิภาพ หัวหน้างานที่คอยควบคุมให้พวกเขาทำงานตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัญหาที่พวกเขาต้องเผชิญคือ โรคเครียด ที่ไม่สามารถรักษาได้ในระยะเวลาอันสั้นนี้ ความอึดอัดกับกฎระเบียบต่างๆ ทำให้พวกเขาบางคนทนกับระบบไม่ได้ก็มี

การสำรวจพบว่ามีคนงานบางส่วน มีทางเลือกอยู่สองทางคือ เลือกที่จะออกจากการทำงาน เพราะทนกับการกดดันจากหัวหน้าไม่ไหว และบางคนรู้ว่าถ้าอยู่ต่อไปอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตและสุขภาพของตนเองได้ แต่สำหรับคนงานที่เลือกจะอยู่ต่อไปก็ต้องยอมรับสภาพการทำงานที่ตนกำลังประสบอยู่ และเงื่อนไขที่สำคัญคือ การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีความมั่นคงในรายได้ที่ดีกว่าการทำงานในภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

การดูแลสุขภาพของคณงานนิคมลำพูนจะมีความรู้น้อยในการดูแลสุขภาพของตนเอง เนื่องจากไม่มีเวลาในการที่เฝ้าหาความรู้ เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตพวกเขาอยู่กับการทำงานวันละประมาณ 8-12 ชั่วโมง และการพักผ่อน ชีวิตพวกเขาจะอยู่เคลื่อนย้ายไปมาระหว่างเพียงสามพื้นที่ใหญ่ คือ พื้นที่โรงงาน กับพื้นที่บ้านพักอาศัย และท้องถนนในการเดินทางไปกลับบ้านกับที่พัก คณงานจึงไม่มีโอกาสที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ชุมชนมีการจัดขึ้นตลอด และโอกาสที่จะเรียนรู้จากกิจกรรมของชุมชน เช่น การดูทีวี ฟังวิทยุ อ่านหนังสือ ฯลฯ ทำให้คณงานบางคนไม่ได้รับรู้เรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและในชุมชนของตัวเอง

กิจกรรมสำรวจข้อมูลคณงาน เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงคณงาน และยังทำให้ได้รับทราบพฤติกรรมการรับรู้ในการดูแลสุขภาพของคณงานอีกหนทางหนึ่ง และยังเป็นกิจกรรมหนึ่งเข้าไปปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้คณงานหันมาสนใจปัญหาสุขภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้นจากที่อาจไม่เคยคำนึง และเป็นประโยชน์กับคณงานไม่มากนักน้อย เช่น การหันมาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น การให้ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพของตนเองและเพื่อนคณงานอื่น ๆ ด้วย จึงทำให้กิจกรรมการสำรวจเป็นการจุดประกายความรู้สึกรักตัวเองมากขึ้นร่วมกับนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างเป็นจริง และสามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มย่อยของคณงานนิคมต่อไปได้ตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกันของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3.1.3 จัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยระหว่างคณงานนิคมลำพูนและนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดของคณงานคือปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยจากการทำงานของตนเอง และมีทิศทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยจัดเดือนละ 1 ครั้ง มีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังผาง ตำบลหนองล่อง และตำบลหนองขวง

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การประชุมกลุ่มย่อยคณงานนิคมลำพูน ระยะที่ 1 ทีมงานวิจัยทำการนัดประชุมคณงานนิคมลำพูน จำนวน 2 ตำบล คือ

* **ตำบลวังผาง** จำนวน 2 ครั้ง คือ กลางเดือนธันวาคม พ.ศ.2546 ครั้งแรกมีคณงานเข้าร่วมไม่มากนัก เพราะว่า คณงานยังไม่มีความรู้ไว้นักวิจัยเท่าที่ควร และไม่เข้าใจเพื่อวัตถุประสงค์โครงการวิจัยอย่างชัดเจน แต่ในการสนทนาครั้งที่สอง ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2547 มีคณงานเข้าร่วมเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งให้ความร่วมมือและไว้วางใจมากขึ้นกว่าครั้งแรก ซึ่งเข้าร่วมถึง 8 คน ผลจากการจัดเสวนากลุ่มย่อย ทำให้ทีมนักวิจัยได้รับทราบถึงปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองมากขึ้น และทีมวิจัยได้รับรู้ปัญหาสุขภาพของคณงานมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เห็นแนวทางที่จะไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ง่ายขึ้น

การประชุมทั้งสองครั้งที่ผ่านมา คณงานได้แสดงถึงความคิดแปลกเปลี่ยนและมีข้อเสนอแนะต่อนักวิจัยว่า ควรให้มีการจัดกิจกรรมการให้ความรู้กับคณงาน เช่น การไปศึกษาดูงาน การจัดอบรมความรู้เรื่องสิทธิที่เกี่ยวกับคณงาน และการจัดอบรมการฝึกอาชีพเสริมให้กับคณงาน

ด้วย สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพ คนงานเสนอให้มีการตรวจสุขภาพและตรวจเลือด เพื่อว่าคนจะได้รับรู้ข้อเท็จจริงว่าตนมีปัญหาสุขภาพหรือไม่ ทำให้เป็นกิจกรรมที่ต้องช่วยกันคิดต่อไป ข้างหน้าของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น และที่สำคัญจากการสนทนากลุ่มย่อยที่ผ่านมาทำให้ คนงานไว้ใจ และเข้าใจโครงการวิจัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้พวกเขาเข้าร่วมเป็นนักวิจัยในโครงการจำนวน 2 คน จากเดิมที่เคยกลัวว่าโครงการวิจัยอาจจะมาสร้างความเดือดร้อนต่อความรู้สึกที่ไม่มั่นคงในหน้าที่การงานของพวกเขา แต่พอเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง ทำให้พวกเขาว่าการเข้าร่วมกิจกรรมที่โครงการวิจัยกับทำให้พวกเขาได้รับประโยชน์มากกว่า การประชุมกลุ่มย่อยได้เพิ่มความรู้ จึงทำให้ทราบสาเหตุการเกิดปัญหาสุขภาพของตนเองมากขึ้นอย่างไร ทำให้คนงานเกิดความรู้สึกระหนักถึงปัญหาที่ตนกำลังประสบปัญหามากขึ้น และได้ส่งผลทำให้คนงานเปลี่ยนพฤติกรรมหันกลับ ไปดูแลใส่ใจต่อปัญหาสุขภาพของตนเองมากขึ้น จากเดิมไม่เคยสนใจที่จะป้องกันสุขภาพของตนเองของการเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่านมา

***ตำบลหนองดอง** มีการจัดเวทีสนทนากลุ่มคนงานนิคมลำพูน จำนวน 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่แรก มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยคนงานนิคมลำพูนขึ้นในวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2547 ที่หมู่บ้านวังสะแกง มีคนงานเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 8 คน และทีมวิจัยจำนวน 5 คน รวม 13 คน การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นได้โดย พี่บัวแก้ว ดาจุมปา เป็นผู้ประสานงาน สถานที่ประชุมได้รับความร่วมมือจากญาติของนักวิจัยในพื้นที่ให้ความอนุเคราะห์ จึงทำให้การจัดงานในครั้งนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ คนงานมีข้อเสนอแนะต่อนักวิจัยว่าควรมีการจัดกิจกรรมต่อไป และควรมีการจัดกิจกรรมอบรมได้ให้ความรู้กับคนงาน เช่น การจัดศึกษาดูงาน จัดอบรมเรื่องสิทธิให้กับคนงาน ได้รับรู้กฎหมายที่เกี่ยวกับคนงานด้วย การประชุมครั้งนี้ได้คนงานเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และชาวบ้านที่ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพมาเพิ่มขึ้นอีกด้วยเช่นกัน

ครั้งที่สอง จัดประชุมที่หมู่บ้านท่าช้าง มีคนงานที่เป็นนักวิจัยเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการประชุมขึ้น ในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2548 มีคนงานเข้าร่วมจำนวน 5 คน และนักวิจัย 4 คน คนงานที่เข้าร่วมความร่วมมือมาก และมีความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพของตนเองเป็นอย่างดี ในการประชุมคนงานได้นำอุปกรณ์ที่ตนเองใช้ในการทำงาน คือ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น แผ่นอลูมิเนียม และอุปกรณ์ในการป้องกันที่โรงงานจัดให้ในระหว่างการทำงาน เช่น ถุงมือ ผ้าปิดปากบาง ๆ

การพูดคุยในครั้งนั้นได้รับรู้ถึงปัญหาสุขภาพของคนงานในพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งการทำงานนิคมไม่ใช่เพราะคนงานหญิงเท่านั้นที่จะได้รับผลกระทบจากการทำงาน แต่ยังมีแรงงานชายที่ได้เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในแผนกประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เช่นกัน ซึ่งเขาทำงานมากกว่า 10 ปีแล้ว และต้องอยู่ในห้องปรับอากาศที่มีอุณหภูมิที่หนาวเย็นมากทำให้เขาเกิด

อาการจากการที่ต้องทำงานมายาวนานทำให้เป็นโรคไขข้อเรื้อรัง ซึ่งรักษามานานแล้วแต่ก็รักษาไม่หายมาจนถึงปัจจุบันนี้

แต่เขาก็ไม่ยอมแพ้กับโรคที่เขา กำลังเผชิญอยู่ โดยเขาก็ใช้ความรู้การรักษาแบบท้องถิ่น ที่ใช้กันมานานหลายชั่วคน โดยการนำใบนาท ซึ่งพืชสมุนไพรพื้นบ้าน มารักษาโรคไขข้อและโรคภูมิแพ้ที่เขา กำลังเป็นอยู่ เพราะเขาเล่าว่า “เวลาปวดมันทรมานมาก จนุกแทบจะระเบิดเลยละ” ความรู้จากการนำสมุนไพรรักษานี้ได้มาจากแม่ของเขาเป็นผู้แนะนำ ซึ่งทำให้เขา รู้สึกดีขึ้น บรรเทาอาการปวดของเขาได้มากกว่ายาปฏิชีวนะที่เคยรักษาในโรงพยาบาลประกันสังคม สถานที่ การประชุมทางทีมวิจัยได้รับการอนุเคราะห์จากคนงานในพื้นที่ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยด้วย

การแลกเปลี่ยนพูดคุย จะให้ความสำคัญกับ กระบวนการทำงานที่เป็นสาเหตุของการ เกิดปัญหาสุขภาพของคนงาน การใช้อุปกรณ์การป้องกันในระหว่างการทำงาน และการดูแล สุขภาพของคนงานทุกทางเลือก และร่วมกันคิดแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพต่อไปในอนาคต ข้างหน้าด้วย ซึ่งในการประชุมคนงานต่างแสดงความคิดที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งกระบวนการ ป้องกันของพวกเขาก็มี แต่อุปกรณ์ป้องกันยังขาดมาตรฐาน การขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพ และ มีบางรายไม่ให้ความสำคัญกับอุปกรณ์ป้องกัน เพราะมองว่ามันเป็นอุปสรรคต่อการทำงานตาม เป้าหมายที่หัวหน้ามอบหมายงานไว้ให้ ทำให้คนงานไม่ใส่ใจและไม่สนใจว่าตนเองจะเป็น อันตรายหรือไม่จากการ ได้รับสารเคมีในกระบวนการผลิตนั้นๆ รู้เพียงแต่ว่าปวดหัว ปวดท้อง เท่านั้น แต่ไม่รู้ว่ามีสาเหตุมาจากใดกันแน่

การประชุมสนทนาครั้งนี้ คนงาน เสนอให้มีการจัดการอบรมด้านความรู้เรื่องสิทธิ แรงงานและสิทธิหาก ได้รับผลกระทบจากการทำงานต่อไปข้างหน้าและยินดีที่จะเข้าร่วม โครงการวิจัย ถ้าหากมีเวลาว่างที่ตรงกัน ซึ่งคนงานมักจะหยุดทุกวันอาทิตย์

สรุปผลการประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ในช่วงแรก ๆ คนงานให้ความ ร่วมมือน้อยมาก แต่หลังจากการจัดการสนทนาไปได้ครั้งแรกคนงานเริ่มไปบอกต่อ ๆ กันทำให้เกิด ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ทำให้คนงานไว้ใจทีมวิจัยเพิ่มขึ้นจากเดิมมาก โดยคนงานที่ตอนแรกเข้านั้น ยังให้การปกป้องนายจ้างและโรงงานมากไม่คิดที่จะเปิดข้อมูลให้กับทีมนักวิจัย แต่หลัง ๆ คนงาน ที่เคยระแวงนักวิจัย เริ่มเข้าใจในการประชุมครั้งต่อไปก็เข้าร่วมอย่างพร้อมเพียง โดยเฉพาะคู่สามี ภรรยาคนหนึ่ง ไม่เคยพลาดการประชุมและกิจกรรมที่ทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจัดขึ้นเลย ให้ความ ร่วมมือทุกครั้งหากมีการจัดกิจกรรมของ โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งที่ไม่เห็นด้วยกับ โครงการวิจัยเลย

การประชุมกลุ่มย่อยทำให้โครงการวิจัย ที่เคยมีเพียงสมาชิกเฉพาะผู้ถูกระทบจาก โรงงานลำไยระเบิด และอดีตคนงานนิคมลำพูนเท่านั้น แต่หลังจากการจัดเวทีสนทนา เกิดความ ใกล้ชิดและไว้ใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ทำให้มีคนงานนิคมลำพูนบางส่วนเข้าร่วมเป็นนักวิจัย เพิ่มขึ้นอีกด้วย และสิ่งที่สำคัญการทำกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยทำให้คนงานเข้าใจซึ่งกันและกัน

มากขึ้น และให้ทางทีมวิจัยเห็นว่ามีความสนใจกับปัญหาสุขภาพของตนเอง และกิจกรรมนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้คนงานบางคนที่ไม่เคยสนใจปัญหาสุขภาพหันกลับมาใส่ใจตัวเองมากขึ้น โดยเช่นการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การให้ถามทุกข์สุขกันและกันมากขึ้น และนักวิจัยได้รับรู้ว่าคนงานมีความคิดต่อปัญหาสุขภาพของตนเองมาน้อยเพียงใด และจะช่วยเสริมให้กันและกันอย่างไรต่อไปในอนาคตข้างหน้า

3.1.4 การจัดประชุมสรุปความก้าวหน้าและวิเคราะห์ของทีมงานวิจัย

เพื่อศึกษาหาแนวทางในการดูแล รักษา ป้องกันปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของคนงานนิคมฯ ตลอดจนหาแนวทางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อมให้เกิดเป็นรูปธรรมระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างเหมาะสม พร้อมกับการศึกษากระบวนการเรียนรู้และแนวทางการแก้ปัญหาในการดูแล รักษา ป้องกันสุขภาพของคนงานนิคมฯ

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การประชุมทุกครั้ง จะมีศูนย์ประสานงานของโครงการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย คือ บ้านคงเจริญ ซึ่งเป็นบ้านของนักวิจัย ซึ่งมีการประชุมทุกอาทิตย์สุดท้ายของเดือน การประชุมจะมีนักวิจัยเข้าร่วมประชุมทั้งหมด 11 คน และนักวิจัยจะมีการสรุปผลการทำงาน และร่วมกันสรุปปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ให้กับทีมวิจัยรับทราบทุกครั้ง จึงทำให้นักวิจัยเข้าใจเงื่อนไขของคนงานนิคมลำพูนที่มีความจำเป็นต้องไปทำงานในโรงงาน และบางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ทีมวิจัยจัดขึ้นเพื่อพวกเขาได้ตาม นักวิจัยยังเข้าใจถึงสาเหตุที่คนงานฯ มีปัญหาสุขภาพและความไม่ปลอดภัยในการทำงานอีกด้วย นักวิจัยได้เรียนรู้การแก้ปัญหาสุขภาพของคนงานนิคมฯ อีกทางหนึ่งด้วย สำหรับนักวิจัยที่ขาดทักษะในการเก็บข้อมูลสามารถใช้เวทีการประชุมเรียนรู้จากนักวิจัยที่มีความชำนาญในการเก็บข้อมูลและมีเทคนิคใดในการเก็บอย่างเข้าใจมากขึ้น และยังมีการหนุนช่วยซึ่งกันและกันพร้อมไปด้วยในระหว่างการเก็บข้อมูลจากคนงาน และการเข้าพูดคุยกับคนงานนิคมฯ อย่างมั่นใจมากขึ้นของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3.1.5 จัดอบรมเสริมความรู้และทักษะให้กับนักวิจัยท้องถิ่น

เพื่อเสริมศักยภาพและสร้างกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชาวบ้านผู้สนใจทั่วไป ในประเด็นเรื่อง กฎหมาย และสิทธิผู้ป่วย สิทธิแรงงาน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการจัดประชุมฝึกอบรม ในประเด็นเรื่องสิทธิแรงงาน เพื่อให้คนงานรับทราบสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองอย่างเข้าใจ การประชุมในครั้งนั้นได้อาจารย์จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ทางกฎหมาย คือ สิทธิที่แรงงานควรจะได้รับหรือหากถูกละเมิดสิทธิ ควรจะดูแล และป้องกันตนเองอย่างไรหากถูกนายทุนละเมิดสิทธิของคนงาน

สำหรับในประเด็นเรื่องสิทธิของผู้ป่วย ที่ครอบคลุมในเรื่องการดูแล รักษา ป้องกัน ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน ทั้งทางปฏิบัติ และทางนโยบาย ซึ่งทางทีมวิจัยได้เชิญที่ปรึกษาโครงการวิจัย คือ อาจารย์จาก คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากกรุงเทพฯ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการดูแล ป้องกัน รักษา สุขภาพของพนักงานนิคมลำพูน ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น และพนักงานสามารถนำความรู้ที่ไปกลับนำไปปฏิบัติให้เป็นจริงได้อย่างสมบูรณ์ในภายหน้า ตลอดจนแนวทางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในระบะต้นและระยาว

การอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิแรงงานและสิทธิผู้ป่วย ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย พนักงานนิคมลำพูน 23 คน เยาวชน 8 คน ที่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2 คน วิทยากร 2 คน และวิจัย 10 คน รวมผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 48 คน จัดได้ว่ามีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก และสนใจเป็นอย่างมาก

สรุปผลที่ได้รับจากกิจกรรมอบรมสิทธิแรงงานและสิทธิชุมชน คือ พนักงาน เสนอให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในลักษณะต่อไปจะเป็นสิ่งที่ดีสำหรับพนักงานและชาวบ้านในหมู่บ้านด้วย และเนื้อหาในการอบรมสอดคล้องกับความต้องการที่พนักงานนิคมเสนอมาด้วยเช่นกัน ซึ่งได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยและความต้องการของพนักงานที่เสนอในที่ประชุมกลุ่มย่อย จึงทำให้กิจกรรมการอบรมสามารถจัดได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ ทำให้พนักงานมีความรู้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมนี้ และนำไปช่วยขยายความคิดให้กับเพื่อน ๆ ในโรงงานของตนเองมากขึ้น ถึงแม้จะมีกระแสของการต่อต้านจากหัวหน้างานก็ตาม แต่ก็มีพนักงานบางคนสามารถอธิบายได้ว่านี่เป็นสิทธิที่พวกเขาควรจะได้รับรู้และสามารถทำได้อย่างผิดระเบียบของโรงงาน

กิจกรรมนี้ทำให้พนักงานมีความกล้าที่จะคิดมากขึ้น มีพฤติกรรมในการที่จะเรียนรู้ในเรื่องตนเองและเรื่องของคนอื่นมากขึ้น จากเดิมที่ไม่เคยที่จะคิดในการป้องกันปัญหาสุขภาพของตนเองที่ผ่านมา และในเรื่องของการเข้าใจสิทธิของความเป็นผู้ขายแรงงานของตนเอง โดยจากกิจกรรมนี้ทำให้พนักงานหลายคนกลับไปคิดมากขึ้นกับการดำรงชีวิตอยู่ในโรงงานอย่างเท่าทันมากขึ้นในเรื่องของสุขภาพของตนเองและสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของแรงงานรับจ้างแบบพวกเขา

3.1.6 การจัดทำจุลสารเผยแพร่ความรู้เรื่องสุขภาพและความปลอดภัย

เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ทฤษฎีทางความคิดเกี่ยวกับความเสี่ยง ความรู้ทางด้านสมุนไพร การดูแลสุขภาพ การรักษาสุขภาพ ให้กับสมาชิกและเครือข่ายองค์กรพันธมิตรต่าง ๆ เดือนละ 1 ครั้ง

ผลการดำเนินงาน การดำเนินจดหมายข่าว ฉบับแรกในเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ ทฤษฎีความเสี่ยงภัยในประเทศอุตสาหกรรมของชาวตะวันตก และความรู้

เกี่ยวกับผักผลไม้พื้นบ้าน เช่น ลำไย ได้จัดส่งให้กับสมาชิกของกลุ่มรวมใจสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน คนงานนิคมลำพูนฯ เครือข่ายแรงงานภาคเหนือ เครือข่ายผู้ป่วยฯ และที่ปรึกษาโครงการวิจัยฯ

หลังจากที่ส่งจดหมายถึงกลุ่มสมาชิก ได้มีการสะท้อนความคิดจากสมาชิกและองค์กรพันธมิตรที่ได้รับจดหมายข่าวจากโครงการว่า นักวิชาการท่านหนึ่งจาก กรุงเทพฯ บอกว่า “เห็นด้วยกับการมีคอลัมภ์ เกี่ยวกับทฤษฎีที่จะเป็นการยกระดับความคิดให้กับคนงานและองค์กรพันธมิตรด้วย ให้ทำต่อไปนะ”

ส่วนผู้นำท้องถิ่นที่ปรึกษาของโครงการฯ มีข้อเสนอว่า “ไม่ควรมีคอลัมภ์ ชุบชิบ มองว่ามันไม่ค่อยมีประโยชน์เท่าไร” แต่สำหรับสมาชิกญาติผู้เสียชีวิตรายหนึ่งบอกว่า “การมีคอลัมภ์ ชุบชิบดีแล้ว เพราะว่าทำให้จดหมายข่าวไม่มีเนื้อหาที่เครียดจนเกินไป” ส่วนที่ปรึกษาโครงการอีกท่านบอกว่า “คอลัมภ์สุขภาพทั่วไปก็คินะ แต่ควรทำอย่างต่อเนื่อง จะทำให้คนสนใจและอยากอ่านต่อ อย่างไรก็ตามก็ควรทำต่อไปนะ อย่างเช่นเนื้อหาเรื่อง การนำเสนอสาเหตุของการเป็นโรคไต หรือภาวะไตอ่อนแอ”

จัดได้ว่าจดหมายข่าวของโครงการวิจัยฯ มีผู้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก การที่มีการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการทำจุลสารของโครงการ ทางทีมนักวิจัยถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะว่าการสะท้อนความคิดเห็นกลับมาจากผู้อ่านถือได้ว่าการทำจุลสารเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน ซึ่งเป็นแหล่งหนึ่งที่ทำให้ความรู้ถึงความนึกคิดของผู้อ่านอีกด้วยและได้รับรู้ถึงการเอาใจใส่ต่อปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของผู้อ่านอีกด้วย

3.1.7 การศึกษาดูงานและร่วมรณรงค์กับกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพและความปลอดภัย

-การประชุมและร่วมรณรงค์ งานวันความปลอดภัยแห่งชาติ ในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ณ พิพิธภัณฑ์แรงงาน เขตมักกะสันจังหวัดกรุงเทพฯ โดยได้รับงบประมาณจากกลุ่มรวมใจสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน นักวิจัยเข้าร่วมทั้งหมด 10 คน ซึ่งมีทั้งนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน่วยงาน องค์กรพัฒนาเอกชนด้านแรงงาน สหภาพแรงงาน และสภาเครือข่ายกลุ่มผู้ป่วยแห่งประเทศไทย

เนื้อหาในการพูดคุย คือ การพูดคุยทางด้านกฎหมาย ที่สร้างข้อจำกัดให้คนจน และคนงาน ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ง่ายนัก เนื่องจากเป็นภาษาที่ใหม่ เป็นภาษาเฉพาะทางเกินกว่าชาวบ้านจะเข้าถึงและทำความเข้าใจได้ง่ายนัก ซึ่งที่ผ่านมาต้องอาศัยผู้ชำนาญและเชี่ยวชาญมาช่วยในการอธิบาย การทำความเข้าใจกับภาษาทางกฎหมายต้องใช้ระยะเวลาที่นานถึงจะเข้าใจ อย่างเช่นการพยายามรณรงค์ให้มีการออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยให้กับคนงานและ

ชุมชน ซึ่งยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนให้กับคนงานผู้มีสิทธิและผลประโยชน์โดยตรงได้มากเท่าที่ควร ซึ่งคนงานยังมองเป็นเรื่องไกลตัวอยู่ในขณะนี้

ผลที่ได้รับจากการไปร่วมกิจกรรมรณรงค์ในครั้งนั้น นักวิจัยได้เป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอปัญหาของตนเอง และได้รับฟังปัญหาของผู้อื่นพร้อมด้วย และยังได้รับถึงข้อจำกัดของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอีกด้วยถ้าเปรียบกับปัญหาที่ผ่านมาอย่างชัดเจนเพิ่มขึ้น

3.1.8. จัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานในช่วง 6 เดือน

เพื่อสรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและช่วยกันหาแนวทางการดำเนินงานในระยะที่สองต่อไป

ผลการดำเนินงาน การประชุมประจำเดือนของทีมวิจัย ซึ่ง วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2547 เป็นเวทีสรุปงานและวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมไปด้วย โดยมีการวางแผนการดำเนินงานในระยะที่ 2 หรือ แผนการดำเนินงาน 6 เดือน คือ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ธันวาคม พ.ศ.2547 ดังนี้

1. การจัดประชุมกลุ่มย่อยคนงานนิคมลำพูนที่ยังคงเหลืออีกหนึ่งตำบล คือ ตำบลหนองขวง มีกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 20 คน
2. การจัดเก็บข้อมูลคนงานนิคมฯ เพิ่มจำนวน 13 คน เนื่องจากในแผนงานระยะที่หนึ่งได้กำหนดไว้จำนวน 100 คน แต่ไม่สามารถจัดเก็บได้ครบ เนื่องจากคนงานไม่ว่างจากการทำงาน จึงไม่สามารถให้สัมภาษณ์กับนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้
3. ประชุมสรุปงาน ร่วมกับที่ปรึกษาโครงการ เพื่อสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้และนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการดำเนินงานระยะต่อไป ผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 20 คน คือ ที่ปรึกษาโครงการฯ จำนวน 4 คน นักวิจัย 10 คน ผู้สนใจ 6 คน
4. การตรวจสอบภาพและตรวจเลือดให้กับคนงานนิคมลำพูนที่เข้าร่วมกับโครงการวิจัยฯ จำนวน 20 คน เพื่อค้นหาสารเคมีในร่างกาย โดยเชิญแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสุขภาพ
5. อบรมทีมนักวิจัย ในเรื่องของการพูดในที่สาธารณะ อาทิเช่น การรายงานความก้าวหน้าของโครงการทั้งระยะที่ 2
6. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้เทคนิคและทักษะของการเก็บข้อมูลของนักวิจัยให้กับเครือข่ายอื่น ๆ ที่สนใจในการทำฐานข้อมูล
7. สรุปงานและวิเคราะห์ข้อมูล ระหว่างทีมวิจัยกับคนงานนิคมลำพูน ในเดือนมิถุนายน
8. ศึกษาดูงาน ระหว่างคนงานกับนักวิจัย ที่นิคมลำพูนมาตาพูน จังหวัดระยอง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2547
9. การประชุมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลประจำเดือน เป็นอาทิตย์สุดท้ายของเดือน

3.1.9. จัดทำรายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 1 และแผนการดำเนินงานระยะต่อไป

ผลการดำเนินงาน การจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 เริ่มมีการจัดทำขึ้นเดือน พฤษภาคม-เดือนมิถุนายน 2547 จัดส่งรายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 1 ในเดือนกรกฎาคม 2547 เป็นที่เรียบร้อย และรายงานการเงินระยะที่ 1 พร้อมกับแนบแผนกิจกรรมดำเนินงานในระยะที่ 2

3.2 กิจกรรมการดำเนินงานที่ผ่านมาระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 1 การสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถามจากคณงานนิคมลำพูน แผนประกอบขึ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ 13 ชุด

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา สืบเนื่องมาจากการดำเนินงานระยะที่ 1 นักวิจัยมีการประชุมและคิดเห็นว่าควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เสร็จ ใช้ระยะเวลาอีก 2 เดือน แต่ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นักวิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มอีก 9 ชุด คงเหลือ 4 ชุด เนื่องจากคณงานไม่มีเวลาให้ทีมวิจัยสัมภาษณ์ทีมงานจึงเห็นสมควรให้มีการเก็บรวบรวมจำนวน 4 ชุดให้เสร็จภายในเดือนพฤศจิกายน 2547

กิจกรรมที่ 2 การจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของคณงานนิคมลำพูน ตำบลหนองยวง จัดขึ้นในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 มีคณงานเข้าร่วม 3 คน และนักวิจัย 7 คน รวมผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 10 คน ซึ่งการพูดคุยของคณงานในที่ประชุมพวกเขาได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานในโรงงาน ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย พร้อมกับวิธีการดูแลรักษาของตนเองพร้อมไปด้วย และนำอุปกรณ์ชิ้นส่วนงานอิเล็กทรอนิกส์ เช่น แผ่นฟิล์ม แผ่นอลูมิเนียม มาประกอบการสนทนาและเปลี่ยนความรู้ร่วมกันในครั้งนั้นให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นอย่างชัดเจน

กิจกรรมที่ 3 การประชุมสรุปงานประจำเดือนและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันของทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยมีการจัดประชุมสรุปงานและวิเคราะห์ข้อมูลทุกเดือนของนักวิจัย เพื่อติดตามการดำเนินงานความรับผิดชอบของนักวิจัยที่มีหน้าที่ของแต่ละคน ซึ่งในวาระการประชุมคือ การติดตามผลการดำเนินการเก็บข้อมูลของคณงาน การวางแผนงานเพื่อดำเนินงานในเดือนต่อไป กิจกรรมที่ประสานงานกับเครือข่ายอื่น ๆ ที่นักวิจัยควรเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนตามความถนัด การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันและหาแนวทางแก้ไขปัญหของทีมงานวิจัยอย่างค่อเนื่อง อาทิเช่น การประชุมในวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2547 มีนักวิจัยและผู้สนใจเข้าร่วมประชุม 11 คน ในที่ประชุมมีความเห็นว่าควรให้มีการติดตามข้อมูลคณงานจากแบบสอบถามให้เสร็จโดยเร็ว การประชุมสนทนากลุ่มย่อยของคณงาน

นิคมฯ ตำบลหนองขวง ยังไม่สามารถดำเนินการประชุมได้ เพราะว่าคนงานไม่ใช่เครือญาติ และเป็นคนต่างพื้นที่ จึงทำให้มีความยากที่จะนัดประชุมได้ ดังนั้นทางทีมวิจัยจึงมีข้อตกลงร่วมกันว่า ควรนัดประชุมกลุ่มย่อยของคนงานนิคมฯ ตำบลหนองขวง พร้อมกับการวางแผนกิจกรรมในเดือนต่อไป คือ กิจกรรมศึกษาดูงานในประเด็นเกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

กิจกรรมที่ 4 การประชุมสรุปงานระหว่างนักวิจัยและที่ปรึกษาโครงการฯ แต่เดิมกำหนดการประชุมที่ปรึกษาฯ ภายในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2547 แต่ไม่สามารถจัดการประชุมที่ปรึกษาได้ เพราะว่า ท่านที่ปรึกษาวางไม่ตรงกัน จึงทำให้แผนการประชุมต้องเลื่อนออกไปอีก และให้มีการประสานงานที่ปรึกษาใหม่ เพื่อที่จะนัดประชุมที่ปรึกษาพร้อมกับสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมาภายในเดือนมกราคม พ.ศ.2548 ที่ปรึกษาประกอบด้วย อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ใหญ่บ้านดงเหนือ และสมาชิกสภาเขตเทศบาลตำบลวังผาง เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คนงานนิคมลำพูน และนักวิจัย

โดยจากการประชุมของทีมนักวิจัยได้มีการนัดและตกลงร่วมกันว่าควรจัดประชุมที่ปรึกษาและสรุปงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา 1 ปี เป็นในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2547 ซึ่งไปอยู่ในแผนการดำเนินกิจกรรมระยะที่ 3

กิจกรรมที่ 5 การตรวจเลือดและสุขภาพคนงานนิคมลำพูน โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านอาชีวเวชศาสตร์

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้พยายามทำการประสานงานแพทย์ผู้มีความประสงค์ในการตรวจเลือดคนงานนิคมฯ และประสานงานคนงานที่สมัครใจร่วมกิจกรรมในการตรวจเลือด เพื่อรับรู้ปริมาณสารเคมีที่อยู่ในร่างกายของพวกเขามีมากน้อยเพียงใด มีการกำหนดผู้เข้าร่วมในการตรวจเลือด คือ คนงานทั้งหมด 20 คน แบ่งเป็น 2 ครั้ง ๆ ละ 10 คน ครั้งแรก คือ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 และครั้งที่สอง เดือน มกราคม 2548

แต่ผลคือ คนงานมีเวลาการทำงานไม่ตรงกัน พร้อมกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้ไม่สามารถทำการตรวจได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ เพราะแพทย์มีภารกิจมากจึงทำให้การตรวจเลือดคนงาน จึงต้องเลื่อนดำเนินกิจกรรมการตรวจเลือดคนงานไปในแผนการดำเนินกิจกรรมระยะที่ 3

กิจกรรมที่ 6 การอบรมทีมนักวิจัยและคนงาน 20 คน คือการอบรมทักษะการพูดในที่สาธารณะ โดยเป็นเวทีปฏิบัติการจริงในที่ประชุมต่าง ๆ

เวทีแรก คือ นักวิจัยแต่ละคนได้ขึ้นพูดใน รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยฯ ระยะที่ 1 ที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีนักวิจัยจากโครงการฯ เข้าร่วมจำนวน 10 คน

สลับกันพูดในเวที นักวิจัยกล้าแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการนำเสนอรายงานที่ตนไปปฏิบัติในพื้นที่จริงมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เข้าร่วมประชุมอย่างมีประสิทธิภาพและนักวิจัยสามารถพัฒนาขั้นต่อไปได้ หากมีการฝึกฝนบ่อย ๆ

เวทีที่สอง คือ นักวิจัยได้รับเชิญไปเป็นวิทยากร และได้เข้าร่วมศึกษาดูงานที่มาจากต่างประเทศ คือ เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากการทำงานภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น อินเดีย เนปาล สกอตแลนด์ และไทย เครือข่ายมีสมาชิกที่เป็นกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการทำงาน องค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งได้ไปดูงานร่วมกันที่บ้านจีเหล็ก ค.บ้านกลาง อ.เมือง จังหวัดลำพูน โดยในการแลกเปลี่ยนในครั้งนั้นนักวิจัยบางรายได้รับเชิญเป็นวิทยากรนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นตัวเอง และกำลังทำอะไร เช่น การนำเสนอปัญหาที่ผ่านมาของญาติผู้เสียชีวิตกรณีโรงงานลำไยระเบิด และคนงานนิคมลำพูน ถือได้ว่านักวิจัยของโครงการฯ ได้รับการฝึกฝนทักษะการพูดในพื้นที่สาธารณะ อีกพื้นที่หนึ่งที่ได้ได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศผู้มาดูงานปัญหาอีกส่วนหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งการนำเสนอของนักวิจัยได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งคนต่างชาติและชาวบ้านด้วยกัน ให้ความสนใจสอบถาม และชี้แนะให้กับนักวิจัยในการแก้ไขปัญหของตนเองต่อไป และชาวต่างชาติยังให้กำลังใจให้กับนักวิจัยของโครงการควรดำเนินงานต่อไป เพราะงานที่ทำนี้มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้คนในสังคมอีกด้วย

การพูดในที่สาธารณะของนักวิจัยโครงการฯ ถือ ได้ว่ามีการเรียนรู้ทักษะเพิ่มมากขึ้น และสามารถสื่อให้กับผู้อื่นได้เข้าใจ และให้ความสนใจมากที่ผ่านมา

กิจกรรมที่ 7 การแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

-การประชุมเตรียมจัดงานในวันสุขภาพเพื่อชุมชน จัดที่บ้านศรีบุญยืน ค.เหมืองง่า

อ.เมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีคณะทำงานหลายส่วน อาทิเช่น มูลนิธิสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มคนงานนิคมลำพูน องค์กรพัฒนาเอกชน และ โครงการวิจัยศึกษากระบวนการดูแลสุขภาพฯ ซึ่งได้วางแผนร่วมกันคือ การมีการจัดประกวดสุขภาพผู้สูงอายุ การจัดเวทีทางวิชาการปัญหาสุขภาพคนงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการพูดคุยแบบประชาสังคม คือ คนงาน ชุมชน เสนอปัญหา แพทย์ และ นักวิชาการ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาเอกชน รับฟังความคิดเห็นและจะนำข้อเสนอที่ได้จากคนงานและชาวบ้านไปร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไปอย่างเป็นรูปธรรมต่อไปในอนาคตข้างหน้าให้เป็นจริง

การทำงานของคณงานนิคมลำพูน และการป้องกันและดูแลสุขภาพคนงานนิคมพร้อมไปด้วยในจุลสารฉบับที่ 2 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

-ประชุมงานสานฝัน ครั้งที่ 5 ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายงานวิจัยกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีการร่วมจัด ณ บ้านสันคะยอม ค.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน เป้าหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์การ

ทำงานของนักวิจัยแต่ละกลุ่ม พร้อมกับหนุนช่วยและเติมช่องว่างให้กันและกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับนักวิจัย ซึ่งนักวิจัยโครงการได้รับรู้ประสบการณ์การทำงานจากเครือข่ายอื่น ๆ และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 8 การศึกษาดูงานเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร เพื่อใช้ความรู้ท้องถิ่นเป็นทางเลือกหนึ่งของการดูแล รักษา ป้องกันสุขภาพและความปลอดภัยให้กับคนงานและนักวิจัย ซึ่งอาจเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพให้กับพวกเขา โดยนักวิจัยกำหนดร่วมกันว่า ควรไปศึกษาดูงานหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสมุนไพรไทยและสมุนไพรพื้นบ้าน จากหน่วยงานที่มีความรู้และเชี่ยวชาญ จึงมีข้อตกลงของทีมนักวิจัย คือ ควรไปศึกษาที่วิทยาลัยพื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย ที่จังหวัดเชียงราย มีนักวิจัยและคนงานร่วมเดินทางทั้งหมด 10 คน ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน

เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ทีมวิจัยไปถึงที่เป้าหมายคือ วิทยาลัยพื้นบ้านมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้มีเจ้าหน้าที่ออกมาต้อนรับและแนะนำสมุนไพรให้กับนักวิจัย และให้ไปดูเครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแปรรูปสมุนไพร และได้นำไปห้องทางวิชาการ เพื่อพูดคุยกันต่อ โดยในการพูดคุยแลกเปลี่ยนทางวิทยาลัยพื้นบ้านมีวิทยากรผู้มีความรู้ทางวิชาการมาแนะนำเรื่องการใช้สมุนไพรต่าง ๆ ให้กับนักวิจัย ซึ่งทำให้เกิดแนวความคิดให้กับนักวิจัยที่จะกลับไปคิดกันต่อว่าควรจะทำอย่างไรกับสมุนไพรที่มีอยู่ที่ท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การจะใช้สมุนไพรทุกครั้ง ควรไปปรึกษาสอบถามจากหมอเมือง และผู้มีความรู้จริงในเรื่องสมุนไพรจากหมู่บ้านก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง ไม่ควรเอาไปใช้โดยไม่รู้ เพราะอาจส่งผลร้ายต่อร่างกายและอันตรายถึงชีวิตได้ตลอดเวลา จึงทำให้วิจัยได้ขบคิดถึงเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านเพิ่มมากขึ้น และจะนำกลับไปดำเนินงานเกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านต่อไปอย่างเข้าใจเพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่ 9 การประชุมสรุปงานการดำเนินงานที่ผ่านมา 1 ปี แต่ไม่สามารถดำเนินการตามกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกันของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น เนื่องจากที่ปรึกษาไม่ว่าง และอยู่ในช่วงการเก็บเกี่ยวลำไย จึงต้องเลื่อนกิจกรรมออกไปเป็นเดือนมกราคม พ.ศ. 2548 ในแผนการดำเนินงานงานระยะที่ 3 ต่อ

กิจกรรมที่ 10 การจัดทำจุลสารเผยแพร่ให้ความรู้แก่เพื่อนสมาชิกคนงานนิคมฯ และองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เช่น เครือข่ายแรงงานภาคเหนือ คนงานนิคมลำพูน และนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากการทำงานที่ผ่านมาทางโครงการผลิตจัดทำจุลสารหรือจดหมายข่าวออกมา 1 ฉบับ ในเดือนปี พ.ย.2547 ซึ่งมี น.ส.สุภาพร เตชะคง เป็นบรรณาธิการ และจัดส่ง เนื้อหาของจดหมายข่าวจะเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของนักวิจัยพร้อมไปด้วย ไม่ใช่เพียงเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความ

ปลอดภัยเท่านั้น แต่จดหมายเป็นกระบวนการที่นักวิจัยจะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นจริง เช่น การช่วยให้ข้อมูลจากการไปสัมภาษณ์คนงาน การช่วยสัมภาษณ์คนงาน การแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการทำงานที่ผ่านมา

สำหรับเนื้อหาในจดหมายข่าวก็มีหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้เรื่อง สิทธิแรงงาน ความรู้เรื่องสุขภาพพื้นฐาน ความรู้เกี่ยวกับพิษสมุนไพรพื้นบ้าน และการนำเสนอชีวิตและประสบการณ์ในกระบวนการ

3.3 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในระยะที่ 3

กิจกรรมที่ 1 การประชุมประจำเดือน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และวิเคราะห์สรุปงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย และคนงานบางส่วน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านได้มีการประชุมระหว่างนักวิจัย และคนงานนิคมลำพูน โดยการประชุมมีวาระการประชุม คือ การติดตามการดำเนินงานที่ผ่านมาของนักวิจัย การบอกเล่าสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนงานนิคมลำพูนหลังจากที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ การแจ้งข่าวจากเครือข่ายอื่น ๆ และการวางแผนงานการดำเนินงานในเดือนต่อไป การประชุมที่ผ่านมานั้นทำให้คนงานและนักวิจัยเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ของกันและกันอย่างเข้าใจมากขึ้น และพร้อมที่จะวิธีการร่วมกันว่าควรจะมีกิจกรรมที่ทีมวิจัยจัดขึ้นเพื่อคนงานได้รับความรู้และมีประโยชน์ต่อคนงานในอนาคตข้างหน้า

กิจกรรมที่ 2 การสัมมนาระหว่างนักวิจัยกับคนงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญห สุขภาพของตนเอง ทั้งหมด 30 คน แต่การจัดสัมมนาให้กับคนงานและนักวิจัยไม่สามารถจัดทำได้เนื่องจากคนงานไม่ว่าง ต้องทำงานล่วงเวลา และเป็นช่วงงานเร่งก่อนวันสงกรานต์ ดังนั้นทางทีมงานจึงใช้วิธีการประชุมประจำเดือน และการตรวจเลือดเป็นเวทีสรุปและวิเคราะห์ร่วมกัน โดยให้แพทย์อนามัยบ้านโฮ้ง เป็นผู้ให้ความรู้พร้อมไปด้วย (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

กิจกรรมที่ 3 การศึกษาดูงานระหว่างคนงานและนักวิจัย จำนวน 20 คน
ผลการดำเนินงาน โดยทีมวิจัย คนงานนิคมลำพูน และคนงานในภาคเกษตร ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน และสรุปว่าควรให้มีการจัดศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับทางเลือกอาชีพเสริมให้กับพวกเขาอีกทางหนึ่ง และตกลงว่า ในวันที่ 8 พ.ค. 2548 จะมีการไปดูงานเกี่ยวกับการเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู ที่บ้านสันตะยอม ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน ซึ่งมีผู้เข้าร่วม 50 คน และได้รับการต้อนรับจากประธานสหกรณ์เลี้ยงหมู และวัว และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักวิจัย คนงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูน

และคนงานในภาคเกษตร ได้มีความคิดและแนวทางที่นำความรู้จากวิทยากรกลับไปดำเนินการต่อไปอย่างเข้าใจมากขึ้น

กิจกรรมที่ 4 การประชุมสรุปงานร่วมกัน ระหว่าง นักวิจัย และที่ปรึกษาโครงการฯ

ผลการดำเนินงานที่ผ่าน เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2548 ได้มีการจัดประชุมที่ปรึกษาโครงการฯ และนักวิจัย เพื่อให้มีทิศทางที่สอดคล้องต่อการดำเนินงานในอนาคตของโครงการวิจัยฯ โดยการประชุมครั้งนี้ ที่ปรึกษาโครงการเข้าร่วมจำนวน 2 ท่าน คือ ร.ศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ และผู้ใหญ่นบ้าน วิรัช คงสะเกิด และให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานโครงการต่อไปข้างหน้าว่า “โครงการวิจัยควรที่จะขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นในเรื่องปัญหาสุขภาพ ไม่ควรจะเป็นเฉพาะแรงงานนิคมอุตสาหกรรมเท่านั้น ควรที่จะขยายความคิดการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยจากการทำงานไปยังกลุ่มแรงงานภาคเกษตรด้วย” และที่ปรึกษาให้เหตุผลต่อว่า “ปัจจุบันคนงานที่เสี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยจากสารเคมีไม่ใช่มีเฉพาะในโรงงานเท่านั้น แต่ยังขยายตัวไปยังกลุ่มคนงานที่ทำงานในภาคเกษตรจำนวนไม่น้อย และมีหลายกรณีได้รับอันตรายถึงชีวิตก็มี แต่ยังไม่มีหน่วยงานใดทำการสำรวจอย่างจริงจัง ถึงแม้แต่ก็ยังไม่กล้าที่จะพิสูจน์ว่าเกิดจากสาเหตุจากสารเคมีจริง ๆ ดังนั้นทางโครงการควรที่จะมองให้กว้างขึ้น และควรที่จะเป็นโครงการนำร่องในการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับคนงานในภาคเกษตร เพื่อที่จะนำมาสู่การวิเคราะห์ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือต่อไปในวันข้างหน้า” สำหรับที่ปรึกษาท่านหนึ่งได้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ซึ่งเป็นช่วงหาเสียง จึงไม่สามารถมาประชุมได้ตามที่กำหนดไว้

ดังนั้นจากการประชุมระหว่างนักวิจัยกับที่ปรึกษาจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความคิดขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่มของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ควรนำกลับไปดำเนินการต่อไปข้างหน้า จึงทำให้เกิดกิจกรรมที่ 3 ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ทำให้การทำงานของนักวิจัยไม่หยุดอยู่เพียงกลุ่มแรงงานนิคมลำพูนเท่านั้น แต่ขยายไปยังแรงงานในภาคเกษตรพร้อมไปด้วย และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีที่ผ่านมาจากการทำงานกิจกรรมร่วมกัน เพราะคนงานในภาคเกษตรบางส่วนเป็นญาติพี่น้องของคนงานนิคมลำพูนด้วยเช่นกัน

กิจกรรมที่ 5 การตรวจเลือกคนงานนิคมลำพูน จำนวน 20 คน เพื่อให้คนงานได้รับความจริงจากการพิสูจน์ของแพทย์ทางวิทยาศาสตร์ และนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขต่อไปกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินงาน มีคนงานมาตรวจเลือก จำนวน 13 ราย เพื่อค้นหาสารเคมี 5 ตัว คือ สารตะกั่ว สารอลูมิเนียม สารโซลีน โทลูอิน ไตรโคโร เอทเทอรีน จำนวน 2 ครั้ง มีแพทย์และพยาบาลจากสาธารณสุข ค.บ้านโฮ้ง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน และ หัวหน้าสาธารณสุขจาก อบต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน มาทำการเจาะเลือดให้กับคนงาน เพื่อนำเลือดที่จะส่งไปให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาปริมาณของสารเคมีที่จังหวัดกรุงเทพฯ ว่ามีมากน้อยเพียงใด มีอันตรายหรือไม่

ผลการตรวจ พบว่ามีคนงานมีสารเคมีไม่เกินมาตรฐาน แต่อาจมีบางคนที่ได้รับสารระเหยมากกว่าคนอื่น ๆ อาทิเช่น มีคนงานที่ทำงานต้องสัมผัสกับสารไซรีนตลอดระยะเวลาทำงาน จึงทำให้คนงานคนนั้นจะมีสารมากกว่าคนอื่น โดยแพทย์ก็แนะนำว่า หากได้รับสารทำลาย คือ สารไซรีนมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่ออวัยวะภายในได้เช่น ตับและไต หากยังสัมผัสอยู่ แพทย์จึงแนะนำให้ควรที่จะย้ายแผนกไปทำแผนกอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงสารทำลายที่กล่าวมาข้างต้นไว้แล้ว

สำหรับสารตะกั่ว หรือ สารอูมิเนียม ที่หากได้รับเกินมาตรฐานอาจส่งผลกระทบต่อระบบประสาทได้ในอนาคตนั้น ผลการตรวจไม่มีคนงานได้รับเกินมาตรฐานเลย จึงทำให้ไม่น่าเป็นห่วงจากการฟังผลการตรวจเลือด เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2548 ณ สหกรณ์บ้านดงหลวง ต.วังผาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จ.ลำพูน มีคนงานเข้าร่วมฟังประมาณ 10 คน โดยคนงานจะได้รับการตรวจเลือดของตนเองในภายหลังจากนี้อีกหนึ่งอาทิตย์ถัดไป ได้รับเป็นรายบุคคล

กิจกรรมที่ 6 การประชุมสรุปบทเรียนระหว่างนักวิจัยและคนงาน จำนวน 20 คน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จากการดำเนินงานร่วมกันที่ผ่านมา และนำไปสู่การหาทางเลือกใหม่ในชีวิตของคนงานในอนาคตข้างหน้า

ผลการดำเนินงาน มีการประชุมสรุปบทเรียนเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2548 มีคนงานเข้าร่วมจำนวน 3 คน นักวิจัยจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน และมีการสรุปบทเรียนการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยฯ ดังนี้

ก. สรุปบทเรียนจากคนงานนิคมลำพูน

สาเหตุที่คนงานไม่ค่อยมาประชุม ไม่ให้ความร่วมมือ คือ คนงานอยากพักผ่อน เมื่อการประชุม บางส่วนอยู่หอพัก ต้องรับภาระเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งบางคนลูกยังเล็กอยู่ มีการเลื่อนประชุมบ่อย ไม่อยากมางานเพราะบริษัทเร่งงานในช่วงเทศกาล

ในที่ประชุมในครั้งนั้น คนงานรายหนึ่งมีข้อสงสัยว่า ผลการตรวจเลือดค้นหาสารเคมีในร่างกายของพวกเขาที่ผ่านมาว่า “คนงานอื่นที่ไม่ได้เข้ากลุ่มก็มีความสนใจ โดยมีการถามไถ่ว่าเป็นอย่างไรบ้าง ผลเป็นอย่างไร บางคนก็มีความสงสัยว่าไม่ได้ทำงานอยู่ในบริษัทที่มีสารชนิดนั้น คือ สารที่ตรวจพบแต่กลับมีสารของบริษัทที่ใกล้เคียง” คนงานอีกคนหนึ่งให้ความเห็นว่า การตรวจเลือดทำให้ทราบผลเลือดของตนเอง ว่ามีการสะสมสารในร่างกายจากบริษัทเดิมทั้ง ๆ ที่ออกมาจากบริษัทนั้นประมาณ 9 เดือนแล้วยังมีสารตกค้างจำนวนมากอีก จึงทำให้ทราบล่วงหน้าและหาทางป้องกันตนเองมากขึ้น ถึงแม้บริษัทจะมีการตรวจสุขภาพทุกปี และจะแจ้งผลการตรวจตลอด ถ้าหากว่ามีความผิดปกติก็จะแจ้งให้ทราบทันที มีเพื่อนคนงานที่มีความสนใจอยากเข้าร่วมโครงการ แต่ว่าอยู่คนละเขต อยู่ในอำเภอเมืองลำพูน แต่ไกลจากพื้นที่เป้าหมายจึงไม่สามารถเข้าร่วมได้ จากเดิมคนงานที่ไม่ค่อยสนใจ และไม่ไว้วางใจอีกทั้งยังรู้สึกว้าเหว่เวลา ในการพักผ่อนแต่เมื่อเริ่มเข้าร่วมกลุ่มและมาเข้าร่วมเรื่อย ๆ คนงานจึงสนใจและเข้าร่วมสม่ำเสมอ อีกทั้ง คิดว่าการ

สะสมสารในร่างกายของแต่ละคนเกิดจากพฤติกรรมการทำงานของแต่ละคนด้วย เช่น ไม่ชอบสวมถุงมือขณะทำงาน พร้อมกับอุปกรณ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน

ข. สรุปบทเรียนความคิดของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำหรับการดำเนินงานที่ผ่านมา นักวิจัยรู้สึกว่ เริ่มแรกคนงานมีความสนใจในโครงการ แต่ช่วงหลังเริ่มหมดความสนใจ เพราะรู้สึกว่าจะเป็นการคุยกันเรื่องเดิมๆ เช่น การทำงานเป็นอย่างไร ช่วงนี้เป็นอย่างไร คนงานจึงเบื่อ ทีมวิจัยก็รู้สึกท้อใจเพราะไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร คนงานไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าใดนัก เวลาไปชวนก็มักจะบ่ายเบี่ยง ทีมวิจัยจึงรู้สึกเกรงใจ ไม่ค่อยอยากสอบถามข้อมูลเพราะคนงานไม่อยากพูดคุยด้วย กิจกรรมของกลุ่มที่จัดซ้ำๆ เดิมๆ จึงรู้สึกเบื่อ โดยเฉพาะการประชุม การจัดกิจกรรมมีการเลื่อนบ่อย ทำให้ไม่ทราบเวลาที่แน่นอนจึงไม่มาร่วมกิจกรรมในช่วงหลัง ๆ นี้

กิจกรรมที่ 7 การอบรมคนงานนิคมลำพูน เรื่องการดูแลสุขภาพและป้องกัน โดยในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2548 ซึ่งในการอบรมครั้งนั้นมีแพทย์ที่มาชี้แจงผลการตรวจเลือดให้กับคนงานว่า “คนงานควรจะหลีกเลี่ยงจากสารเคมีที่ต้องสัมผัสตลอดเวลา เช่น สารทำลายทุกชนิด หรือถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ควรที่จะมีอุปกรณ์ป้องกันที่ได้มาตรฐาน หรือไม่ก็ขอย้ายแผนกงานเพื่อไม่ให้อยู่ในแผนกสารทำลาย เพราะมีส่งผลกระทบต่อตับและไตของพวกเขาได้” ซึ่งเป็นคำแนะนำจากแพทย์จากอนามัย ต.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

แต่ก็มีการแลกเปลี่ยนระหว่างคนงานกับแพทย์ผู้ชี้แจงผลการตรวจเลือด โดยมีคนงานหญิงคนหนึ่งชี้แจงว่า “หนูได้ลาออกจากแผนกนี้มาได้ 9 เดือนแล้ว แต่ทำไมยังมีสารทำลายตกค้างมากนัก สารตัวนี้จะขับออกจากร่างกายได้วิธีไหนบ้างคะ” คำพูดจากคนงานที่เข้าร่วมตรวจเลือดและก็มีข้อสงสัยว่าหลังจากตนออกจากการทำงานในแผนกสารทำลายดังกล่าวแล้วทำไมจึงมีสารตกค้างมากกว่าคนอื่น ซึ่งแพทย์ ก็ได้ตอบกลับไปว่า “อาจเป็นเพราะว่าสารทำลายตัวนี้มันไม่สามารถขับทางเหงื่อได้ จึงต้องขับทางอื่น เช่น การฉี่ฉนอาจจะเป็นได้ ซึ่งหมอก็ไม่แน่ใจเช่นกัน เพราะไม่มีความเชี่ยวชาญมากนัก”

ดังนั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนงานและแพทย์ จึงทำให้เป็นข้อสงสัยว่า คนงานจะป้องกันและดูแลสุขภาพให้ตนหลุดพ้นจากการได้รับสารพิษได้อย่างไร จึงเป็นข้อสงสัยของคนงานมาจนถึงปัจจุบันนี้ ยังไม่มีคำตอบและทางเลือกให้เขาในปัจจุบันนี้ และยังคงต้องทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

กิจกรรมที่ 8 การประชุมและการเข้าร่วมรณรงค์ร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา นักวิจัยเข้าร่วมประชุมและร่วมรณรงค์ วันความปลอดภัยแห่งชาติ ในเมื่อวันที่ 10 พ.ค. 2548 ซึ่งก่อนถึงวันรณรงค์ฯ ทางทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมเตรียมจัดงานในวันที่ 2 และ 9 พ.ค. 2548 เพื่อเตรียมพร้อม และวันรณรงค์จริงมีเครือข่ายสมาชิกต่าง ๆ จากภาคเหนือเข้าร่วมจำนวนกว่า 300 คน ซึ่งมีนักวิจัยจากโครงการวิจัยฯ เข้าร่วม 10 คน คนงานในภาคเกษตรจำนวน 40 คน แรงงานรับงานไปทำที่บ้าน 50 คน แรงงานข้ามชาติ 20 คน แรงงานชนเผ่า 7 คน และแรงงานภาคบริการ 30 คน ซึ่งมีทั้งการเดินรณรงค์สร้างความเข้าใจให้กับคนในเมืองเชียงใหม่ถึงเรื่องสถานการณ์ของความเสี่ยงภัยจากการทำงานของคนงานในประเทศไทยว่าสถานการณ์ไต่บ้าง และเดินไปยื่นหนังสือขอความช่วยเหลือจากท่านผู้ว่าจังหวัดเชียงใหม่ให้มองเห็นปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของคนงานในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน โดยทางจังหวัดเชียงใหม่ได้ส่งตัวแทน คือ หัวหน้าแผนกแรงงานจังหวัดออกมารับหนังสือจากเครือข่ายแรงงานภาคเหนือแทนท่านผู้ว่าฯ และหลังจากนั้นมีการนัดหมายพูดคุยเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาแรงงานกลุ่มต่าง ๆ ในอาทิตย์ต่อไป

กิจกรรมที่ 9 การจัดทำจุลสาร เพื่อให้เกิดการเผยแพร่และให้ความรู้การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยให้กับกลุ่มคนงาน นักวิจัย และเครือข่ายอื่น ๆ ได้รับรู้ผลการดำเนินงาน ของโครงการวิจัยฯ อย่างเข้าใจ

ผลการดำเนินงาน ทางทีมวิจัยไม่สามารถจัดทำจดหมายข่าวออกมาได้เนื่องจาก นักวิจัยที่รับผิดชอบ ได้งานประจำจึงทำให้ไม่เวลาที่จัดทำจดหมายข่าวต่อไปได้ จึงทำให้จดหมายข่าวฉบับต่อไปไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้

3.4 กิจกรรมย่อยที่นอกเหนือจากแผนที่กำหนดไว้

-การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเก็บข้อมูลของทีมงานวิจัยให้กับกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพและความปลอดภัย มีดังนี้

-การแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเครือข่ายระหว่างคนงานนิคมลำพูน อำเภอบ้านกลาง และทีม นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแล ป้องกัน รักษา สุขภาพและความปลอดภัยในสถานประกอบการ ตลอดจนร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ โดยจัดขึ้นที่ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน ศูนย์ของคนงานนิคมลำพูน ตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีนักวิชาการจากมูลนิธิฯ องค์กรพัฒนาเอกชน คนงานนิคมฯ ทีมนักวิจัย และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เข้าร่วมในการประชุมแลกเปลี่ยน เนื้อหาในการประชุม

คือ การถ่ายทอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยนในการรวบรวมข้อมูลคนงานนิคมจากทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

-การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายแรงงานภาคเหนือ และเครือข่ายแรงงานภาคกลาง ณ ศูนย์ฝึกอบรมสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 7-9 กันยายน พ.ศ.2546 มีผู้เข้าร่วมจำนวน 20 คน งบประมาณได้รับบริจาคจากองค์กรสมาชิกในกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนสำหรับเนื้อหาในการประชุมแลกเปลี่ยน คือ การประสานหาแนวทางการร่วมมืออย่างยั่งยืนพร้อมกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของแต่ละองค์กร แต่ละเครือข่ายทั้งภาคเหนือและภาคกลาง โดยมีประเด็นร่วมมือเร่งด่วน คือ ปัญหาสุขภาพของคนงานทุกกลุ่มที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้

-การไปร่วมประชุมและเสนอปัญหาร่วมกับแรงงานในภาคเกษตร และแรงงานรับงานไปทำที่บ้าน ที่ จังหวัดน่าน ซึ่งทางทีมวิจัยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเครือข่ายแรงงานนอกระบบ เนื้อหาในการประชุม คือ การนำเสนอปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงานนอกระบบ อาทิเช่น แรงงานในภาคเกษตร แรงงานรับงานไปทำที่บ้าน โดยการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจากส่วนกลาง ที่ออกมาคุ้มครองแรงงานนอกระบบทุกส่วนทุกอาชีพ ซึ่งมีทั้งประเด็นค่าแรงขั้นต่ำ สวัสดิการการคุ้มครองแรงงาน เช่น กองทุนเงินทดแทน การประกันสังคม ฯลฯ โดยทีมวิจัยเข้าร่วมในการแลกเปลี่ยนครั้งนี้จำนวน 10 คน

-การประชุมแลกเปลี่ยนดูงาน ที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ในการแลกเปลี่ยนครั้งนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากสภาเครือข่ายผู้ป่วยแห่งประเทศไทย ซึ่งมีนักวิจัย และชาวบ้านอำเภอสันป่าตองไปร่วมแลกเปลี่ยนในครั้งนี้จำนวน 10 คน และชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะจำนวน 20 คน รวมผู้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนทั้งหมด 30 คน สำหรับเนื้อหาในการแลกเปลี่ยน ทีมวิจัยได้บอกเล่าถึงวิธีการเก็บข้อมูลจากคนงานว่ามีประเด็นใดบ้าง เช่น การเก็บข้อมูลมิติทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประวัติการป่วยของคนงาน และความต้องการของคนงานที่มีข้อเสนอเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยในสถานประกอบการที่คนงานประสบมาโดยตรงพร้อมด้วย

-การประชุมและทำความเข้าใจกับกลุ่มแรงงานในภาคเกษตรร่วมกับทีมวิจัย เนื่องจากได้รับการแนะนำจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยฯ จึงทำให้ทีมวิจัยได้ทำการนัดประชุมแรงงานภาคเกษตรเพื่อเก็บข้อมูลในด้านความปลอดภัยและด้านความเป็นอยู่ของคนงานที่มีมิติทางด้านเศรษฐกิจและด้านสิทธิแรงงานในภาคเกษตร จากการประชุมทั้งสองครั้ง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 80

คน คนงานในภาคเกษตรเข้าร่วมกิจกรรมกับทีมงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การรณรงค์วันความปลอดภัยแห่งชาติร่วมกับเครือข่ายแรงงานภาคเหนือ และการไปศึกษาดูงานที่บ้านสันคะยอม อ. เมือง จ.ลำพูน งบประมาณที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายแรงงานภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่และโครงการวิจัยสนับสนุนบางส่วน

สรุป

การดำเนินงานที่ผ่านมาของทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านมา จะเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของนักวิจัย โดยออกมาในรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมที่ได้วางไว้ร่วมกัน โดยเฉพาะนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นหลักในการร่วมคิดและร่วมทำทุกครั้งเมื่อมีการดำเนินกิจกรรม ทำให้นักวิจัยได้รับรู้และทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากกระบวนการทำกิจกรรมที่ผ่านมา ในระดับของการรับรู้ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่างกันก็ตาม แต่ที่ผ่านมานักวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีพัฒนาการเรียนรู้จากเดิมมากขึ้น สามารถอธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ ได้ เข้าใจปัญหาสุขภาพของคนงานมากขึ้น และพร้อมที่จะคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนงานนิคม และแรงงานในภาคเกษตร พร้อมกับการพยายามช่วยกันคิดหาแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตข้างหน้า

สำหรับคนงานโดยเริ่มแรกจะกลายเป็นผู้เข้าร่วมเป็นหลัก แต่ในการดำเนินกิจกรรมทางทีมงานวิจัยไม่เพียงปล่อยให้คนงานเป็นแค่ผู้เข้าร่วมเท่านั้น แต่ทางทีมงานวิจัยพยายามทำให้คนงานเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมในประเด็นเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยจากการทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีคนงานบางรายที่เห็นด้วยกับกิจกรรมที่โครงการจัดขึ้นจึงทำให้เขาคัดสนใจในการเข้าร่วมเป็นนักวิจัยและร่วมคิดร่วมทำมากขึ้น และพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหของตนเองและผู้อื่นควบคู่ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์เรื่องสุขภาพและความปลอดภัยจากการทำงาน และการหาทางเลือกในการดำเนินชีวิตหากหยุดทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

การจัดกิจกรรมได้ระยะหนึ่งทางโครงการได้รับความร่วมมือจากกลุ่มคนงานนิคมและชาวบ้าน ให้ความสำคัญกับกิจกรรมของโครงการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการดูแลสุขภาพของตนเอง และรวมไปถึงการหาทางเลือกในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับพวกเขามากขึ้น จากเดิมที่อาจไม่เคยคิด

การดำเนินกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของโครงการวิจัยฯ ส่งผลทำให้มีคนงานหลายคนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนจากทีมวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ทำให้คนงานนิคมได้ตระหนักถึงปัญหาที่ตนกำลังประสบในชีวิตประจำวันของตนมากขึ้น และการที่จะพยายามป้องกัน และดูแลตัวเองมากขึ้น แม้จะเป็นการคิดถึงในระดับปัจเจก หรือ การคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองก่อนก็ตาม แต่ก็หมายความว่า

โครงการวิจัยฯ ได้ยกระดับความคิดไปก้าวหนึ่งต่อการทำให้คนงานนิคมหันกลับมาใส่ใจสุขภาพ และสิทธิของตนเองเพิ่มขึ้น

สำหรับทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น มีความหวังที่จะทำให้คนงานนิคมลำพูน สามารถยกระดับคิดของคนงานให้ข้ามผลประโยชน์เฉพาะตัวเท่านั้น ให้ยกระดับความคิดไปถึงระดับความคิดไปสู่การสร้างบรรทัดฐานใหม่ให้กับสังคม คือ การให้หันกลับมาให้ความสำคัญกับส่วนรวมและคนในสังคมมากขึ้น โดยให้มีความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยต่อชีวิตมนุษย์ในสังคม ให้มีความมั่นคงในชีวิตและความปลอดภัยในทุกๆ ด้าน เช่น ชีวิต เศรษฐกิจ ทรัพย์สิน เป็นต้น

บทที่ 4

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมทั้ง 3 ระยะ ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นได้ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางกิจกรรมไม่สามารถทำตามแผนที่วางไว้ได้เนื่องจากกลุ่มเป้าหมาย คือ คนงานนิคมลำพูน ไม่มีเวลาว่าง บางคนให้ความสนใจกิจกรรมน้อยกว่าการพักผ่อนหลับนอนและการไปเที่ยวทำธุระส่วนตัว จึงทำให้กิจกรรมบางกิจกรรมไม่สามารถทำตามกำหนดได้

- การเก็บข้อมูลคนงานจำนวน 100 คน แต่ไม่สามารถทำตามกำหนดได้ ต้องขยายเวลาไปแผนงานระยะที่ 2-3 ทางทีมจึงมองว่าการเก็บข้อมูลไม่ทำตามแผนงาน

- กิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อยคนงานนิคมลำพูน ได้วางไว้ว่าจะมีการดำเนินการประชุมให้แล้วเสร็จในแผนงานระยะที่ 1 ซึ่งสามารถจัดประชุมได้จำนวน 2 ตำบล คือ ตำบลหนองล่องและตำบลวังผาง แต่ตำบลหนองขวงยังไม่สามารถนัดประชุมได้ในการดำเนินงานระยะที่ 1 จึงต้องขยับงานไปประชุมกลุ่มย่อยในระยะที่ 2 คือวันที่ 28 พ.ย. 2548 แต่มีจำนวนคนงานเข้าร่วมประมาณ 3 คนเท่านั้น แต่ทางทีมได้กำหนดไว้ 10 คน แต่ในวันประชุมคนงานสามารถเข้าร่วมได้ไม่มากนัก แต่คนงานก็ให้ความร่วมมือที่เข้าร่วมกิจกรรมตรวจสอบเลือกที่โครงการจัดขึ้นเพื่อตรวจสอบเคมีในร่างกายของพวกเขาอย่างสมัครใจ ในการดำเนินงานระยะที่ 3

- การประชุมที่ปรึกษา ตามแผนกำหนดไว้ในในการดำเนินงานระยะที่ 2 แต่ต้องมาดำเนินการในระยะที่ 3 คือ ในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2548

- ใจหทัยและคำถามในการวิจัยที่กล่าวมาในแผนงานระยะที่ 1 ทางทีมวิจัยได้พบคำตอบที่ได้การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์และการประชุมสนทนากลุ่มย่อยจากคนงานเกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ในการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของพวกเขา

สรุปได้ว่าคนงานส่วนใหญ่ มีความรู้ในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยน้อยมาก และคนงานส่วนใหญ่มองสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองเป็นเรื่องไกลตัว ให้ความสำคัญกับปัญหาเศรษฐกิจมากกว่า ดังนั้นคนงานมักจะให้ความสำคัญกับสุขภาพในลักษณะที่อาการสาหัสมากกว่าสุขภาพที่เป็นลักษณะที่มีอาการเรื้อรัง เช่น การปวดท้องเป็นประจำ การปวดหัวเป็นประจำ การปวดหลัง ปวดเอว ปวดขา ปวดตา สายตาสั้น ฯลฯ ความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพของพวกเขาจึงจัดได้ว่ามีน้อยมาก

ในการสำรวจความคิดเห็นของพนักงานที่ผ่านกิจกรรมสำรวจข้อมูลและประชุมกลุ่มย่อยของพนักงานนิคมลำพูน ทีมวิจัยสามารถสรุปสาเหตุที่ทำให้พนักงานเกิดปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยจากการเข้าไปทำงานในโรงงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูนมีสาเหตุหลัก ๆ คือ

1. **คนงานขาดอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานและไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันในระหว่างการทำงาน** มักจะอ้างว่า อุปกรณ์ป้องกันนั้นมีขนาดใหญ่ เช่น ถุงมือผ้า หรือ ผ้าปิดปากปิดปากปิดจมูก เป็นผ้าบาง ๆ สีขาว ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าเป็นอุปสรรคต่อการผลิตชิ้นงานให้ทันตามเป้าหมายที่โรงงานวางไว้ เพราะถ้าทำงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายอาจมีผลต่อการประเมินในช่วงปลายปีของพวกเขาได้ ประกอบกับทางโรงงานต้องการลดต้นทุน จึงทำให้บริษัทไม่ใส่ใจที่จะบังคับให้พนักงานใช้ผ้า เพราะกลัวว่าจะส่งผลต่อการผลิตชิ้นงานไม่ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สำหรับอุปกรณ์ป้องกันที่คนงานใช้ในการผลิตชิ้นส่วนงานอิเล็กทรอนิกส์ ยังขาดมาตรฐานและไม่มีประสิทธิภาพในการป้องกันสารเคมีเข้าร่างกายคนงานด้วย เช่น ผ้าปิดปากมีลักษณะบางเกินไป และไม่สามารถกรองสารละลายได้ เช่น สี ทินเนอร์ สารเคมีที่มีกลิ่นฉุน ๆ เป็นเพียงอุปกรณ์ป้องกันไม่ให้คนงานสูดดมมากกว่า จะเป็นอุปกรณ์ในการป้องกันสุขภาพและความปลอดภัยของคนงานในระหว่างการทำงาน ส่วนถุงมือผ้าที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการหยิบชิ้นงานที่มีขนาดเล็กเท่ากับเส้นผมได้ จึงทำให้คนงานหลายคนต้องใช้มือเปล่าหยิบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์อย่างขาดความรู้ว่าชิ้นส่วนที่หยิบนั้นมีส่วนประกอบของสารเคมีอะไรบ้างที่จะเข้าสู่ร่างกายของตัวเอง ดังนั้นคนงานที่เข้าไปทำงานแผนกผ้าผลิตและสัมผัสสารเคมี จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพได้มากกว่าแผนกอื่น ๆ หากได้รับสารเคมีหรือสารทำลายเข้าสู่ร่างกายมากเกินไป ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยที่อยู่ในร่างกายของพวกเขาได้ในอนาคต

2. **ระบบการทำงานเป็นกะเวลา** การทำงานเป็นกะเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสุขภาพของคนงานมากมาย คนงานส่วนใหญ่เป็นโรคกระเพาะอาหาร โรคปวดหัวเพราะพักผ่อนไม่เพียงพอ บางคนเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ การที่คนงานส่วนใหญ่เป็นโรคกระเพาะอาหารอักเสบ เนื่องจากการรับประทานอาหารไม่เป็นเวลาของคนงาน เพราะว่าการทำงานอยู่ที่การกำหนดของโรงงานมากกว่าที่คนงานจะเป็นผู้กำหนดได้ ซึ่งระบบกะเวลาของโรงงานจะมี 2 เวลา คือ กะเวลาเช้า กะเวลาค่ำ ซึ่งคนงานจะต้องสลับการเปลี่ยนกะเวลาตามที่โรงงานกำหนด คือ 2 อาทิตย์เปลี่ยนครั้ง คนงานต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงงาน

ระบบกะเวลาจึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนงานคือ จากเดิมเคยมนุษย์เคยรับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ คือ เช้า กลางวัน เย็น แต่คนงานนิคมที่เข้างานกะค่ำ ต้องรับประทานอาหารในช่วงเย็นและกลางดึก(24.00 น) และมาเปลี่ยนวิถีชีวิตอีกครั้งในช่วงการทำงานกะเช้า คือ คนงาน